

BESCHOUWINGEN OVER
HET BOEK EZRA

H. Rossier

BESCHOUWINGEN
OVER HET BOEK EZRA

Beschouwingen over het boek Ezra

Auteur: H. Rossier
Vormgeving: Jan Paul Spoor
Eerste editie: 2009
Tweede editie: 2023

*‘op de eerste van de vijfde maand kwam hij in Jeruzalem
aan, omdat de goede hand van zijn God over hem was’.*

Ezra 7:9

Inhoud

Hoofdstuk 1 en 2 – Eerste uittocht	12
Hoofdstuk 3 - Het altaar en de fundamenten van de tempel	22
Hoofdstuk 4 - Het werk onderbroken	35
Hoofdstuk 5 en 6 - Opwekking - Oprichting van de tempel . . .	40
Hoofdstuk 5	40
Hoofdstuk 6	49
Hoofdstuk 7 - Ezra	55
Hoofdstuk 8 – Tweede uittocht	60
Hoofdstuk 9 en 10 - Reiniging van het volk	67

Inleiding

‘In het derde (*of vierde*¹) jaar van de regering van Jojakim, de koning van Juda, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem en belegerde het’ (Dan. 1:1). Nebukadnezar neemt koning Jojakim gevangen. ‘Nebukadnezar, de koning van Babel, trok tegen hem op, en hij bond hem met twee bronzen ketenen om hem weg te voeren naar Babel’ (2 Kron. 36:6). Bij die gelegenheid neemt hij ook een deel van de voorwerpen van het huis van de Heer mee om er de tempel van zijn god mee te sieren (2 Kron. 36:7; Ezra 1:7; Dan. 1:2). Ook neemt hij een aantal jongelingen mee naar Babel, uit het koninklijk geslacht en uit de edelen (Dan. 1:3).

De vorst van de Chaldeeën heeft daarna schijnbaar andere maatregelen jegens de gevangen koning genomen. We zien hem weer hersteld op zijn troon in Jeruzalem, waar hij elf jaar regeert (2 Kron. 36:5; 2 Kon. 23:36). Maar drie jaar nadat hij weer in het bezit van zijn koninkrijk gekomen is komt Jojakim in opstand tegen Nebukadnezar. Deze trekt niet persoonlijk tegen hem op, omdat hij elders bezig is. Tot het eind van zijn bewind wordt Jojakim echter op aanwijzing van de koning van Babel door vijandelijke troepen Chaldeeën, Syriërs, Moabieten en Ammonieten bestookt. Naar Jeremia’s profetie sterft Jojakim een gewelddadige dood. Zijn lijk wordt weggesleept en over de muur van Jeruzalem naar buiten geworpen. Overdag blootgesteld aan de hitte

1 Zie Dan. 1:1; Jer. 25:1. Het oude testament biedt ons dikwijls deze verschillen in berekening, doordat een gedeelte van een jaar voor een heel jaar geteld wordt.

en 's nachts aan de kou, wordt hij 'met een ezels begrafenis begraven'. Toch wordt gezegd dat hij 'te ruste ging bij zijn vaderen' (2 Kon. 24:6), een uitdrukking die kan betekenen dat hij eerst een plaats in de koninklijke graven gehad heeft.

Jojachin (of Jechonia) volgt zijn vader Jojakim op, maar regeert slechts drie maanden. Nebukadnezar doet zijn toorn neerkomen op hem en zijn volk. Die heeft zich in zijn hart opgehoopt door het valse en trouweloze gedrag van Jojakim. 'In die tijd trokken de dienaren van Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem, en de stad werd belegerd. Nebukadnezar, de koning van Babel, kwam zelf naar de stad, toen zijn dienaren die belegerden. Toen ging Jojachin, de koning van Juda, de stad uit naar de koning van Babel, hij, zijn moeder, zijn dienaren, zijn vorsten en zijn hovelingen. De koning van Babel nam hem gevangen in het achtste jaar van zijn regering. En hij voerde vandaar alle schatten van het huis van de HEERE weg, en ook de schatten van het huis van de koning. Hij haalde alle gouden voorwerpen weg die Salomo, de koning van Israël, in de tempel van de HEERE gemaakt had, zoals de HEERE gesproken had. Hij voerde heel Jeruzalem in ballingschap: al de vorsten, alle strijdbare helden, tienduizend gevangenen, en alle ambachtslieden en smeden. Niemand werd overgelaten behalve de arme bevolking van het land. Hij voerde Jojachin weg naar Babel. Ook de moeder van de koning, de vrouwen van de koning, zijn hovelingen en de heersers van het land voerde hij in ballingschap uit Jeruzalem naar Babel' (2 Kon. 24: 10-15). Later verleent Evil-Merodach, de zoon en opvolger van Nebukadnezar, in het jaar van zijn troonsbestijging Jojachin gratie en haalt hem uit de gevangenis. Hij stelt zijn zetel boven die van de koningen die met

hem in Babel zijn. Hij voorziet in zijn levensonderhoud zolang hij leeft (2 Kon. 25:27-30).

Wanneer Jojachin gevangen genomen en weggevoerd is, stelt Nebukadnezar zijn oom, Zedekia, tot koning aan en laat hem 'zweren bij God' hem trouw te blijven. Maar Zedekia ontheiligt de naam van de Heer door zijn eed te verbreken en tegen Nebukadnezar in opstand te komen. Deze komt met zijn hele leger naar Jeruzalem en overmeestert de stad na een vreselijk beleg van twee jaar, waarbij de inwoners van de stad honger lijden. Zedekia wordt gevangen genomen, zijn zonen worden voor zijn ogen afgeslacht en zelf wordt hij met uitgestoken ogen en geboeid met koperen ketenen naar Babel gebracht. Priesters, tempelwachters en krijgslieden worden gedood, de tempel en de huizen van Jeruzalem verbrand, de stadsmuren omvergehaald. Al het goud, zilver en koper van het huis van de Heer wordt meegenomen. 'De rest van het volk dat in de stad was overgebleven, de overlopers die naar de koning van Babel waren overgelopen, en de rest van de menigte voerde Nebuzaradan, de bevelhebber van de lijfwacht, in ballingschap. Maar enkelen van de armsten van het land liet de bevelhebber van de lijfwacht als wijnbouwers en akkerbouwers achter' (2 Kon. 25:11 en 12).

Wat we hierboven hebben laten zien uit de verhalen in de bijbel, bewijst dat de wegvoering naar Babel in drie verschillende periodes heeft plaats gevonden. De eerste bij het begin van de regering van Jojakim, de tweede tijdens de korte regeringsperiode van Jojachin en de derde tenslotte in het elfde jaar van Zedekia. De laatste twee zijn het verschrikkelijkst, maar de zeventig jaren van de ballingschap dateren vanaf de eerste. Dat is al voorzegt door de profeet Jeremia (2

Kron. 36:21; Dan. 9:12; Jer. 25:1, 11 en 12; 29:10, waar ‘de zeventig jaren voor Babel voorbij zullen zijn’, d.w.z. vanaf het eerste jaar van Nebukadnezar; vgl. Jer. 25:1).

De eerste wegvoering kenmerkt zich door de plundering van de tempel van de Heer en de roof van de kostbare voorwerpen die bij de eredienst worden gebruikt. Dit in tegenstelling tot de tweede en derde die zich kenmerken door de verwoestingen (Dan. 1:2; Ezra 1:7; 2 Kron. 36:7). Bij het herstel van Juda worden al die voorwerpen, zo’n 5400, teruggegeven (Ezra 1:9-11). Dit is het meest kenmerkende van deze exodus, dat de overgeblevenen van het volk weer in hun land zullen terugkeren. Het meest in het oog springende van het begin van deze zeventig jaren is dat de heerlijkheid van de tempel, van de dienst van de Heer, zelf in ballingschap weggevoerd wordt. Weinig jaren daarna, als Jojachin gevangen is, ziet Ezechiël met leedwezen dit huis, waarvan de Heer voor altijd zijn woning heeft willen maken, verlaten. Nog weer een paar jaar later wordt de tempel van zijn laatste sieraden ontbloot, verbrand en tot een puinhoop gemaakt.

De ballingschap dateert dus vanaf deze eerste periode. Door de afgoderij van het volk en zijn koningen is God onteerd. Of de kostbaarheden in de tempel blijven staan of in een afgodstempel in Babel gezet worden, zit daarin nu zo’n groot verschil? Dit is het wezenlijke karakter van het begin van de ballingschap. zo iets is nog nooit gebeurt. Als Hizkia tegen Sanherib in opstand komt heeft hij hem wel al het zilver dat zich in de tempel bevindt gegeven. En om de schatting te voldoen heeft hij de deuren en de posten van hun gouden belegging ontdaan (2 Kon. 18:15 en 16), maar de voorwerpen van de eredienst heeft hij niet aangeraakt. Nebukadnezar heeft zich meester

gemaakt van alle schatten van het huis van God en de voorwerpen stuk geslagen die Salomo op bevel van de Heer gemaakt had. Maar, ik herhaal, het is een ontwijding zonder weerga om een afgodstempel te tooien met de voorwerpen van de dienst van de ware God. Dit heeft alleen onder Jojakim plaats gevonden. De goddeloze Belsazar met zijn machthebbers, vrouwen en bijvrouwen, wil door het drinken van wijn uit de gouden en zilveren voorwerpen, de overwinning van de valse goden op de ware God vieren en ze in het openbaar tegenover de Here te stellen. Diezelfde nacht geeft God het antwoord door oordeel en dood. Daniël, die met zijn metgezellen aan het begin van de zeventig jaren uit Jeruzalem in ballingschap is meegevoerd, wordt de profeet van dit oordeel (Dan. 5). In het eerste jaar van Darius de Meder krijgt hij door het lezen van Jeremia het inzicht dat het eind van de ballingschap in zicht is. Hij verootmoedigt zich voor het volk en is getuige van het herstel van Juda in het eerste jaar van Kores. In het derde jaar van deze koning is hij nog in Babel (Ezra 1:1; Dan. 10:1).

Hoofdstuk 1 en 2 – Eerste uittocht

Het eerste jaar van Kores geeft het eind van de ballingschap aan, zoals het eerste jaar van Nebukadnezar het begin heeft aangegeven.

Kores neemt het initiatief om de tempel te herstellen en roept het volk op om naar Jeruzalem te gaan. Zijn eerste zorg is de voorwerpen voor de eredienst, die eens door Nebukadnezar in het huis van zijn god geplaatst zijn, aan de Joden terug te geven. De Perzische koning is zich van zijn roeping bewust en weet wat God tevoren door de profeten over hem heeft voorzegt. Daniël heeft hem over deze dingen ingelicht. Jesaja heeft gezegd: ‘Die over Kores zegt: Hij is mijn herder, hij zal al Mijn welbehagen volbrengen, door tegen Jeruzalem te zeggen: Word gebouwd, en tegen de tempel: Word gegrondvest’ (Jes. 44: 28). Kores zinspeelt op dit woord als hij zegt: ‘Alle koninkrijken van de aarde heeft de HEERE, de God van de hemel, aan mij gegeven, en Hij is het Die mij heeft mij heeft opgedragen om een huis voor Hem te bouwen in Jeruzalem, dat in Juda ligt’ (Ezra 1:2). Hij heeft deze woorden in het boek van de profeet kunnen lezen. Deze zijn een hele tijd vóór zijn geboorte geschreven: ‘Zo zegt de HEERE tegen Zijn gezalfde, tegen Kores, die Ik vastgrijp bij zijn rechterhand, om volken vóór hem neer te werpen, en de lendenen van koningen zal Ik ontgorden; om deuren voor hem te openen, poorten zullen niet gesloten worden: Zelf zal Ik voor u uit gaan, het oneffene zal Ik

rechtmaken, bronzen deuren zal Ik openbreken, en ijzeren grendels stukbreken. En Ik zal u geven de schatten die in het duister zijn, verborgen rijkdommen, opdat u zult weten dat Ik de HEERE ben, Die u bij uw naam roept, de God van Israël. Ter wille van Jakob, Mijn dienaar, Israël, Mijn uitverkorene, riep Ik u bij uw naam; Ik gaf u een erenaam, hoewel u Mij niet kende. Ik ben de HEERE, en niemand anders, buiten Mij is er geen God. Ik zal u omgorden, hoewel u Mij niet kende' (Jes. 45:1-5).

Evenals zijn opvolgers, de koningen van Perzië, heeft Kores een afschuw van afgoden. Hij erkent de God van Israël als de God van de hemel. Hij zegt met nadruk dat 'Hij de God van Israël is' (vs. 3). Zo verklaart de Perzische koning Arthahsasta veel later openlijk dat de Here, de God van Israël, 'de God van de hemel' is (7:21 en 23). Maar deze verstandelijke overtuigingen hoeven niets te maken te hebben met een werk in het geweten of een levend geloof. Hij is er wel zeker van dat hij een uitverkoren instrument is om Gods plannen te volvoeren (vs. 2). Maar het is nog niet genoeg om het volk te bevrijden. God wil laten zien dat Hij het is, en niet iemand anders, die zijn belofte na komt. Daarom staat er: 'wekte de HEERE de geest van Kores op' (vs. 1). Hij wekt ook de geest van de familiehoofden van Juda en Benjamin en die van de priesters en Levieten op (vs. 5). Dan trekken zij naar hun land. Maar hoe berooid! Zij zijn in de wolk, maar zonder ark, zonder urim en tummim! (2:63).

Het boek Ezra is voor *ons* van groot belang. In 2 Koningen kunnen we zien hoe de achteruitgang van Juda een ogenblik is onderbroken door de beide tijdperken van een opwekking tijdens de regering Hizkia en Josia. De lamp van het getuigenis, die op het punt staat

uit te doven, straalt dan met grote helderheid. En als het volk daarop acht had geslagen, had het definitieve oordeel nog verhinderd of uitgesteld kunnen worden. Maar zo is het niet gegaan. Want na deze zegenrijke en voorspoedige intermezzo's neemt het kwaad, dat voor een ogenblik bedwongen is, weer met toenemende hevigheid de overhand. Het oordeel moet dan wel de noodzakelijke ontkenning worden. En de ondergang is totaal!

Welnu, te midden van die ondergang roept God in het boek Ezra *een overblijfsel*. Het is niet zo, dat deze 'kinderen der ballingschap' werkelijk of allemaal het ware overblijfsel vormen. Dit laatste wordt uit hun midden genomen en daarvan afgezonderd, zoals de profeet Maleachi ons leert. Dan bestaat het ware overblijfsel uit 'wie de HEERE vrezen en wie Zijn naam hoogachten' (Mal. 3:16). Als de Messias verschijnt leven er nog van deze gelovigen in Juda en zij verwachten de verlossing van Israël. En als de Heer Jezus zijn dienstwerk in het openbaar begint omringt ditzelfde overblijfsel de Zaligmaker. Het zijn de twaalf discipelen en zij die het woord van Christus aannemen. Veel meer nog: aan het eind van de profetische tijden zal ditzelfde overblijfsel de verschijning van de Messias in heerlijkheid verwachten te midden van de openlijke afval van het volk. Al zijn de overgeblevenen van Juda die onder Kores naar Jeruzalem optrekken dan niet het ware overblijfsel, toch stelt de Heilige Geest hen ons als een voorbeeld. Zij laten de eigenschappen zien die een gelovig overblijfsel in een tijd van verval moet vertonen. Voor ons gelovigen, die ons vandaag bevinden te midden van het verval van de christenheid, is zo'n voorbeeld zeer heilzaam. We leren daaruit hoe we getuigen van God kunnen zijn in moeilijke omstandigheden. Dit is het belangrijke onderwerp van de eerste hoofdstukken van dit boek.

Het zijn er 24.144 die onder leiding van Zerubbabel en Jesua (of Jozua), de hogepriester, bijgestaan door negen oversten van het volk, uit de ballingschap optrekken. Van vers 3 tot 20 worden ze met de naam van hun vaderen genoemd, van vers 21 tot 34 met de naam van hun steden. Deze laatste groep gaat weer in hun oorspronkelijke stad wonen zodra ze in Palestina terug zijn. Het hele volk wordt volgens de geslachtsregisters ingeschreven, zoals we in Nehemia 7: 5 lezen.

De priesters, vier geslachten vanaf de zonen van Aäron, tonen zich vol ijver om in het huis van God dat weldra gebouwd gaat worden, hun plaats en dienst weer in te nemen. Het zijn er 4289, terwijl maar één van de drie levitische geslachten wordt vertegenwoordigd en dat dan nog in een zeer ontoereikend aantal.

Hebben deze feiten ons vandaag de dag niet veel te zeggen? Alle gelovigen zijn priesters en mogen hun aandeel in de eredienst hebben. Veel van hen, al is hun aantal natuurlijk nog steeds veel te klein, voelen de behoefte hun rol als priester in de eredienst in de gemeente van de levende God te vervullen. Maar hoe schrijnend wordt de afwezigheid gevoeld van de Levieten, van wie de functies overeenkomen met de bedieningen in de christelijke gemeente. Het komt niet omdat er geen mensen voor zijn, dat zien we in hoofdstuk 8. Waarschijnlijk is er van hun kant onverschilligheid, geestelijke traagheid of gemakzucht. Er bieden zich van hen maar 74 aan om priesters, volk en oversten te begeleiden.

Dit is wel één van de kenmerkende trekken van de tegenwoordige tijd, net zoals toen. Zij die van de Heer gaven gekregen hebben om het evangelie te verkondigen, te leren, of om de kudde van Christus te weiden, schromen om, met de kracht die hun geschonken is, naar

voren te komen en hun dienst uit te oefenen zoals de Heer hun die toevertrouwd heeft. In plaats van hun verantwoordelijkheid te nemen, laten zij het aan anderen over en staan hun plaats graag aan hen af, liever dan zichzelf van hun taak te kwijten. Al is dit niet de enige reden van machtsmisbruik in de gemeente, toch werkt deze geestelijke traagheid het wel in de hand. We zullen later zien wat een moeite Ezra moet doen om enkele Levieten bij elkaar te krijgen die bereid zijn met hem naar Jeruzalem op te trekken.

De zangers, zonen van Asaf, zijn groter in getal dan de zonen van Levi. Er worden er 128 (2:41) gemeld. De lofzangen van God te zingen is één van de heerlijkste diensten. Maar ziet men niet vaak in de samenkomsten van de heiligen hoe de rol van ‘zonen van Asaf’ overvloedig wordt vervuld met de bedoeling zich te onttrekken aan een moeilijker dienst, die meer verantwoordelijkheid met zich meebrengt?

Er zijn 139 poortwachters, 392 ondergeschikte dienaars van het heiligdom, de Nethinim, net zoveel als de knechten van Salomo. Deze bescheiden diensten hebben grote waarde in de ogen van de Heer. We zien dat God met welgevallen al de namen van hun vaders heeft opgetekend. Niets wordt door de Heer vergeten. Of het nu gaat om het bedienen van de tafel, brood en beker aan te reiken of te zorgen voor ‘het hoog vertrek’, de namen van hen die deze taak uitvoeren, worden net zo goed opgeschreven als de andere. In meer dan één geval zal men zien hoe hij die onder Gods kinderen de laagste plaats heeft ingenomen, zichzelf heeft weggecijferd om anderen te dienen, een ereplaats inneemt. Een ander met een opvallende gave, die meer

tot eer van de mens dan tot die van Christus strekt, komt beschaamd op de laagste plaats te zitten.

Priesters, Levieten, zangers en dienaars, tellen samen 5022 zielen. Het hele volk bestaat echter uit 42.360 personen die ingeschreven staan. Daarvan kunnen 652 van de kinderen Israëls niet het bewijs leveren dat zij echt deel van het volk uit maken. Een groot aantal priesters 'zochten naar hun inschrijvingsbewijs onder hen die in het geslachtsregister waren ingeschreven, maar zij werden niet gevonden; daarom werden zij als onrein van het priesterschap geweerd'. Zerubbabel, de landvoogd (een titel in Ezra en Nehemia gegeven aan het hoofd van het bestuur), zegt tegen hen 'dat zij niet van de allerheiligste dingen mochten eten, totdat er een priester zou aantreden met de urim en met de tummin' (vs. 62 en 63).

We vinden hierin de eerste karaktertrek van een overblijfsel. In normale tijden hoeft men zijn geslachtsregister niet te overleggen want het is voor iedereen duidelijk dat iemand die er geen recht op heeft aanspraak kan maken op de plaats van een priester. Zo is het ook in de eerste dagen van de gemeente. Niemand durft zich bij de christelijke gemeente te voegen (Hand. 5:13) omdat de kracht van de Heilige Geest een geduchte slagboom heeft geplaatst tegen het binnendringen van de wereld. In tijden van verval is het anders. Wanneer vreemde elementen in het huis van God zijn binnengedrongen, hebben de gelovigen de *plicht* nauwkeurig toe te zien en zich te verzetten tegen iedere vermenging met de wereld. In Ezra gaat het om de herbouw van de tempel en de dienst van het huis mag niet met vreemde elementen vermengd worden.

Later zullen we dan ook zien dat het overblijfsel elke verbinding met de wereld tot gemeenschappelijke arbeid weigert. Hier gaat het echter niet om het afwijzen van elementen van buiten, maar om het onderzoek van personen. De personen die beweren tot het volk van God te behoren worden onderzocht om te weten of zij de bewijzen van hun afkomst kunnen leveren. Zo is ook vandaag de grootste waakzaamheid nodig om er zich van te verzekeren dat de belijdenis van een christen werkelijk overeenkomt met het leven dat hij lijdt in relatie tot God. Zij die door de gemeente van Israël niet erkend worden, zelfs al behoren zij misschien tot het volk, hebben het aan zichzelf te wijten dat zij niet tot de tempeldienst worden toegelaten. Het is ongetwijfeld mogelijk dat zij Israëlieten zijn, ook al hebben ze de schijn tegen, maar waarom kunnen ze dan hun afkomst niet bewijzen? Is dat de schuld van wie hen die hen niet erkennen? Moeten zij niet eerder zichzelf de schuld daarvan geven omdat ze in hun onverschilligheid de bewijzen van hun afkomst niet bewaard hebben?

De priesters zijn dubbel schuldig. Er blijft hun nog maar één hulpbron over; de komst van een priester met de urim en de tummim, waardoor zij de Here kunnen raadplegen (Num. 27:21; 1 Sam. 28:6). Alleen God, die de zijnen kent, kan openbaren wie werkelijk van het priesterlijk geslacht zijn. Zij moeten tot dat ogenblik wachten en zij mogen 'niet eten van de allerheiligste dingen'. Dit voorbeeld wijst ook ons de weg die de christelijke gemeente in twijfelgevallen moet volgen. Laten we wachten en de Heer raadplegen voordat we personen aan de Tafel van de Heer toelaten die hun goddelijke oorsprong niet voor iedereen kunnen bewijzen. Een overblijfsel naar de gedachten van God zal nooit hen aan het avondmaal toelaten die

belijden christelijk te zijn, maar alleen hen die uit God geboren zijn en Zijn kinderen zijn geworden.

In de verzen 64-67 wordt niet van tempeldienaren gesproken zoals in vers 43, maar van de slaven en slavinnen van het volk. God vergeet hen ook niet. Op één of andere manier verrichten zij hun dienst. Misschien wassen zij de voeten van de heiligen of verrichten de nederigste diensten aan hen die de Heer toebehoren. Misschien geven ze alleen maar een glas water aan één van de kleinen. God slaat er acht op en schrijft het in Zijn boek. Er zijn onder hen ook 200 zangers en zangeressen. Het zingen van een lied is nog iets anders dan het aanheffen van lofzangen in de heilige plaats, zoals de zonen van Asaf dat doen. Het heeft ook ten doel om buiten de eredienst de onderlinge gemeenschap van het volk van God te onderhouden (Ef. 5:19; Kol. 3:16).

Ten slotte, om niets te vergeten, houdt God zelfs rekening met de dieren (vs. 66 en 67) die voor de zijnen nuttig zijn en hen tot hulp zijn. Zij worden ook nauwkeurig geteld, zodat er geen één gemist wordt. Wat een zorg spreekt uit deze opsomming! Gedurende de hele reis naar Zijn huis heeft God over zijn volk gewaakt, zorg gedragen voor de zo noodzakelijke verlichting van vermoeidheid. Hij heeft van tevoren al in de behoeften van de vrouwen, kinderen en zwakken voorzien. Wat een God hebben wij! We kunnen toch geen betere leidsman en bewaker vinden? Is onze Vader niet de Schepper en Onderhouder van alle dingen?

We zien dat de eerste karaktertrek van het overblijfsel *de nauwgezette zorg om in de priesterschap geen enkel twijfelachtig element op te nemen* is. Zo kan de tempeldienst zonder besmetting blijven bestaan. In de

verzen 68 en 69 vinden we een tweede karaktertrek: *de ijver voor de oprichting van het huis van God*. De toewijding, die eigen belangen opoffert voor het werk van de Heer. De hoofden geven vrijwillig een bedrag dat ongeveer overeenkomt met een paar miljoen euro. Dat is heel weinig in vergelijking met wat de hoofden vroeger hebben geofferd voor de bouw van de tempel van Salomo (1 Kron. 29:6-9). Maar in een tijd van buitengewone armoede heeft deze gift grote waarde in de ogen van de Heer van de tempel. Hij, die alle schatten van het heelal bezit, waardeert dit naar de ijver waarmee ze geofferd wordt. Net zoals Hij later de twee koperstukjes van de weduwe van meer waarde acht dan de overvloed van de rijken.

Samengevat zijn de karaktertrekken in de eerste twee hoofdstukken dus deze: De getrouwen aanvaarden de staat van vernedering en dienstbaarheid waarin hun zonden hen gebracht heeft. Ze proberen deze toestand niet te verbeteren, noch er zich aan te onttrekken. Vóór alles wensen zij hen, die deel uitmaken van het huis van God, voor onheilige vermenging te bewaren. Omdat zij geen urim en tummim hebben, wachten zij tot God hun over deze dingen zijn gedachten bekend zal maken. Zij matigen zich niet aan de goddelijke openbaringen die hen nu nog niet gegeven zijn, te vervangen door één of andere menselijke, zelf bedachte regeling. Zij weten dat de mate van hun inzicht gering is. Al kunnen sommigen niet erkend worden door hun eigen nalatigheid noodzaakt de trouw van anderen hen van de priesterlijke dienst uit te sluiten. Toch is het niet minder waar dat de Heer weet wie de Zijnen zijn. Er zal een ogenblik komen waarop Hij hen bekend zal maken, zonder dat er één ontbreekt.

Intussen behoren deze getrouwen de smalle weg te bewandelen, zonder aanspraak te maken op kracht die ze niet bezitten. God komt hun zwakheid te hulp met middelen die Hij hen in Zijn barmhartigheid geeft.

Maar deze armoede sluit op generlei wijze de toewijding uit. Het huis van God is het grote voorwerp van de gedachten van het overblijfsel. Vanaf hun komst in het beloofde land maken zij alles daaraan ondergeschikt. Het vervolg zal ons laten zien of deze aanvankelijke ijver heeft kunnen standhouden.

Hoofdstuk 3 - Het altaar en de fundamenteën van de tempel

In dit hoofdstuk komen er bij de twee hierboven vermelde karaktertrekken nog heel wat andere.

‘Toen de zevende maand ² aanbrak en de Israëlieten zich in de steden gevestigd hadden, verzamelde het volk zich als één man te Jeruzalem. Jesua, de zoon van Jozadak, stond op met zijn broeders, de priesters, en Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, met zijn broeders, en zij herbouwden het altaar van de God van Israël om daarop brandoffers te brengen volgens wat geschreven staat in de wet van Mozes, de man Gods. En zij plaatsten het altaar op zijn fundament, hoewel er verschrikking over hen was vanwege de volken van de landen rondom. Zij brachten daarop brandoffers voor de HEERE, brandoffers voor de ochtend en voor de avond’ (vs. 1-3).

Tijdens de zeventig jaren van de ballingschap is dit arme, door het oordeel van God getroffen, volk van de eredienst van de Heer verstoken geweest. De tempel is verwoest, alle schatten geplunderd, zelfs het koperen altaar verbrijzeld. Maar zodra het overblijfsel in het land terugkomt wordt het altaar, het eerste symbool van de dienst,

2 De maand Ethanim, de maand van de inwijding van de tempel van Salomo.

weer opgericht. Want zonder altaar kan er geen sprake zijn van een eredienst.

Een treffend beeld waar we veel van kunnen leren. In Haran heeft Abraham geen altaar. Als hij de grenzen van Kanaän overtrekt is daar het altaar. De aartsvader gaat naar Egypte en verliest zijn altaar. Als hij terugkeert uit Egypte, vindt hij het weer. Zo is het altaar dus nauw verbonden met het wonen in het land van de belofte. Men moet tot het hemels Kanaän behoren, meer nog zich erin bevinden, om de eredienst te kunnen houden. En dat men zijn erfdeel in bezit genomen heeft en tot een werkelijkheid heeft gemaakt. Dat men uit de macht der duisternis is bevrijd en overgezet in een nieuw koninkrijk, dat van 's Vaders geliefde Zoon. Niets minder dan dit alles is noodzakelijk voor een eredienst aan God gewijd die Hem welgevallig is. In haar ontrouw heeft de gemeente van Christus deze dingen uit het oog verloren. Maar zijn wij in deze laatste dagen weer ontwaakt om de Heer oprecht te dienen en Hem in onze dienst te vereren? Als men aan christenen vraagt naar de betekenis van het woord eredienst, laten de meesten door hun antwoorden merken dat ze er slechts een vaag begrip van hebben. Maar laten we er niet langer bij stilstaan en liever eens zien waarin voor dit kleine overblijfsel de eredienst bestaat.

In de eerste plaats bepalen ze dat niet zelf want zij hebben de wet van Mozes en de geboden van God. Er wordt dan ook in vers 2 en 4 gezegd: 'volgens wat geschreven staat'. Het woord van God laat zien wat er in de wet over geschreven is. Zo geeft het Woord van God ons nu ook aanwijzingen over de eredienst geleid door de Geest. Het is heel belangrijk om te letten op de rol die het Woord in dit alles

speelt. Voor het volk is het niet de vraag te weten wat anderen doen, maar wat de wet van Mozes hun in dit opzicht zegt. De Schriften hebben weer hun plaats en betekenis gekregen bij dit overblijfsel.

In de tweede plaats begrijpt het volk dat de eredienst verbonden is met het altaar. Het is het middelpunt, zoals de Tafel van de Heer voor de gelovigen het middelpunt van de eredienst vormt. Het volk kan op grond van het slachtoffer dat op het altaar ligt God aanbidden. Daardoor kan men met God verzoend worden en in betrekking met Hem gebracht worden.

Zij bouwen het altaar op zijn fundament. Omdat in Jeruzalem alles vernield en omvergeworpen is kunnen ze op elke willekeurige plaats het altaar bouwen. In de christenheid zien we dat vandaag de dag. Ieder kiest zijn fundament om daarop zijn altaar op te richten onder voorwendsel dat hij, omdat de ware tempel verwoest is, vrij is de plaats te kiezen die hem het meest aanstaat. Zo is het niet bij de getrouwen. Zij kennen de plaats van de tempel, van de voorhof en van het altaar. Op die plaats, en op geen andere, bouwen zij het en bepalen op die manier voor het volk van God het middelpunt van samenkomst en eredienst. Zij kennen geen ander fundament dan dat en willen dat ook niet. Het is dezelfde plaats in dagen van verval als in de meest voorspoedige tijden van hun volk. De dorsvloer van Ornan op de berg Moria *blijft* de enige plaats waar de eredienst gehouden wordt.

Ten derde valt er op te merken dat dit ogenschijnlijk zo arme en zwakke overblijfsel zich niet beperkt tot een onderlinge overeenkomst of schikking om het altaar weer op zijn plaats te zetten. Zij geven praktisch uitdrukking aan de eenheid van het volk die zichtbaar wordt

door het altaar. Het volk ‘verzamelde zich als één man te Jeruzalem’. De afstand tot hun steden vormde geen enkele verhindering voor hen om naar het altaar in Jeruzalem te komen en ook niet om er die eenheid te tonen.

Zo is het ook nu aan de Tafel van de Heer. Deze laat net als het altaar van het overblijfsel de eenheid van Gods kinderen zien. Die uit zich in het ene brood waaraan allen deelnemen. Het deed er niet toe dat er maar een klein aantal Joden bijeen waren. Het doet er bij ons ook niet toe dat wij slechts met twee of drie zijn. De eenheid van het hele volk is daar te zien door het altaar dat midden in de voorhof is opgericht, of het volk nu teruggekeerd is uit de ballingschap, verstrooid aan de oevers van Babels stromen woont, of in onbekende steden van Perzië en Medië verblijft. Het is voor hen geen vraag of anderen hun voorbeeld volgen. Zij hebben de wil van God, hun door Mozes bekend gemaakt, als richtsnoer voor hun handelen. Het Woord verbindt hen, hun samenkomen is een daad van gehoorzaamheid. Zij gehoorzamen vóór zij aan het werk van het huis van God beginnen. Dat komt later. Voor het ogenblik is de dienst hersteld. Dat is nu belangrijker dan de heilige plaats, de ark of de troon tussen de cherubim. Zo is het toch nu ook voor de gelovigen die verenigt zijn om de gedachtenis van het kruis van Christus. Is dit niet de gezegende plaats waar het Lam van God geofferd is, het geslachte Lam, dat wij als zodanig zullen aanbidden in de heerlijkheid?

In de oprichting van het altaar ligt echter nog iets anders dan een daad van gehoorzaamheid. Dit overblijfsel is zeer zwak. De vijandige volken van die streken omringen hen en zijn in staat om hun schrik aan te jagen. ‘En zij plaatsten het altaar op zijn fundament, hoewel

er verschrikking over hen was vanwege de volken van de landen rondom' (vs. 3). Waar zullen ze bescherming tegen de vijand vinden? Op geen enkele andere plaats dan voor het aangezicht van de God die zij zojuist bij zijn altaar gezocht hebben. Door het geloof verwachten zij de aanwezigheid van de Heer in Zijn huis, dat zij weldra zullen bouwen. Waar het altaar staat kan God wonen. Wat hebben ze van dat ogenblik af nog te vrezen? Zij kunnen zeggen:

'Want Hij doet mij schuilen in Zijn hut op de dag van het onheil, Hij verbergt mij in het verborgene van Zijn tent, Hij plaatst mij hoog op een rots. Nu heft mijn hoofd zich omhoog boven mijn vijanden, die mij omringen. Ik zal in Zijn tent offers brengen onder geschal van trompetten; ik zal zingen, ja ik zal psalmen zingen voor de HEERE' (Ps. 27:5 en 6).

Er is nog iets anders dat onze aandacht verdient. Het is in de zevende maand dat het volk uit al zijn steden in Jeruzalem samenkomt. Op de eerste dag van de zevende maand vindt het feest van de nieuwe maan plaats, dat ingeluid wordt met bazuingeschal (Lev. 23:23; Num. 10:10; Ps. 81:4). Deze dag geeft opvallend goed de toestand van het volk aan dat uit de ballingschap teruggekomen is door de genade van God. Door eigen schuld is Israël destijds de Goddelijke zegeningen kwijt geraakt. Het licht van de heerlijkheid van de Heer, dat het volk moet weerkaatsen, zoals de maan het zonlicht terugkaatst, is verdwenen. Maar zie, de nieuwe maan, beeld van het herstelde volk, verschijnt weer. Het is nog niet de volledige schittering van dit hemellichaam, maar dit eerste kwartier van de maan voerspelt de toekomstige openbaring van de heerlijkheid van Gods volk. God kan geen karakteristieker feest kiezen Het is een

dag van rust aangekondigd door bazuingschal (Lev. 23:24) waarop geen enkele droefheid is ondanks de vrees voor de hen omringende volken! 'Vanaf de eerste dag van de zevende maand begonnen zij de HEERE brandoffers te brengen' (vs. 6). Niet het zondoffer, maar het brandoffer, het echte beeld van de eredienst. En het volk blijft het zonder onderbreking offeren totdat de tempel voltooid is.

Moet het in onze tijd, die zo'n treffende overeenkomst vertoont met die in het boek Ezra, bij ons niet net zo zijn? Moet het 'volk van God' niet ook zijn altaar hebben, om 'door Hem voortdurend een lofoffer te brengen aan God, dat is de vrucht van de lippen die zijn naam belijden' en dit doen tot 'de heilige tempel in de Heer' voltooid is bij Zijn komst? (Hebr. 13:10 en 15; Ef. 2:21; 1 Kor. 11:26).

Er is nog een ander opmerkelijk punt. De tiende dag van de zevende maand, de Verzoendag, waarop het volk zichzelf verootmoedigen moet (Lev. 23:32) wordt hier niet genoemd! In een tijd die voor het Joodse volk nog in de toekomst ligt, in Zacharia 12:10-14, wordt die dag niet weggelaten. Dan zal er een grote rouwklacht in Jeruzalem worden aangeheven, 'zoals de rouwklacht van Hadad-Rimmon in het dal van Megiddo'. Dan gaat het erom, de Messias opnieuw te ontvangen als Koning, de Heere van de legermachten. Hij, die door hetzelfde in zijn land teruggekeerde volk van het boek Ezra, verworpen en gekruisigd is. Het toekomstige overblijfsel zal het Loofhuttenfeest pas na deze Verzoendag kunnen vieren (Zach. 14:16). Zo is het niet in het boek Ezra. Het volk is gedeeltelijk hersteld met het oog op de ontvangst van de Messias, wanneer Hij Zich aan Israël zal voorstellen. Er is nog geen sprake van Zijn verwerping, maar van Zijn komst als de Gezalfde des Heren. Daarom gaat het nog niet om

een nationale verootmoediging, zoals de Verzoendag tot uitdrukking brengt, maar eenvoudig om Hem te ontvangen als Hij komt. Kan er dan met het oog op dat tijdstip iets anders dan blijdschap aanwezig zijn in het hart van het volk in Ezra's boek? We spreken hier niet over de zending van Johannes de dooper, over de doop van bekering, die onmiddellijk aan de komst van de Messias in Israël zal voorafgaan en niet overeenkomt met de Verzoendag.

Dus in het boek Ezra volgt op het feest van de nieuwe maan onmiddellijk het Loofhuttenfeest (vs. 4) op de vijftiende dag van de zevende maand (Lev. 23:33). Het is een feest van blijdschap (Deut. 16:13-15). Dit feest wordt gevierd als het volk het land Kanaän binnentrekt na de verlossing uit Egypte en de doortocht door de woestijn. Het wordt gevierd ter herinnering aan deze reis in tenten, opgericht in de hitte van de zon en midden in het zand van de woestijn. De rust van het beloofde land is aangebroken. Het frisse loof van de prachtige bomen van dit goede land vormt voortaan de tent waaronder een blij volk herinneringen kan ophalen. Hier in Ezra maken we, om zo te zeggen, het Loofhuttenfeest mee in een hervonden Kanaän. Hier verwacht men de verschijning van de aangekondigde Messias. Het is alsof het volk nooit eerder het land van de belofte is ingegaan. We zullen in Nehemia 8:9-15, wanneer we ons met dat boek zullen bezig houden, zien hoe dit feest voor het eerst helemaal volgens de voorschriften van de wet gevierd wordt. Terwijl we in Ezra eerder de plaats zien die het Loofhuttenfeest bij het herstel van het volk inneemt. Voor de gelovigen van onze tijd, het overblijfsel van de christelijke bedeling, komt dit feest overeen met de vreugde van de hemelse positie van het volk van God. Men ervaart dit weer als iets heel nieuws dat in het Woord ontdekt is na

eeuwen van geestelijke ballingschap. In die periode is het vergeten of uit het oog verloren. Evenals in Ezra 3 komt het pas weer onder de aandacht met de bouw van het altaar, d.w.z. met de verwerkelijking van de eredienst. Bij de eredienst gaat het om de hemelse positie van de gemeente. De gelovigen hebben geen aardse godsdienst zoals het Joodse volk. De eredienst voert hen de hemel binnen, al ligt ook uiterlijk alles om hen heen in puin en is de gemeente, evenals de tempel in het begin van het boek Ezra, slechts een bouwval. Ezra verzuimt dan ook niet te zeggen: ‘Maar de fundering voor de tempel van de HEERE was nog niet gelegd’ (vs. 6).

Er wacht dit geringe overblijfsel echter nog een derde zegen. In de tweede maand van het tweede jaar van hun aankomst bij het huis van de Heer in Jeruzalem, worden de Levieten naar Gods gedachten aangesteld om toezicht te houden bij de bouw van de tempel. Zij vormen voor ons een beeld van de dienst. Ook komt hier, net als bij de bouw van het altaar, de eenheid van het volk naar voren om ‘als één man’ toezicht te houden (vs. 9). Er wordt onder hen geen enkele onenigheid gevonden wat de dienst volgens het Woord betreft. Dat is ook een teruggevonden zegen. In de brief aan de Efeziërs, die ons onze positie in Christus in de hemelse gewesten laat zien, lezen we ook over de rol en het karakter van de gaven van Christus aan zijn gemeente (Ef. 4).

Na deze drie dingen: het altaar of de eredienst, het Loofhuttenfeest of de blijdschap van de hemelse positie, en de aanstelling van de Levieten of de bediening, houdt het overblijfsel zich bezig met de fundamente van het huis. Het weer instellen van de eredienst is inderdaad voor dit kleine volk niet alles. Het moet het huis van God

helemaal opnieuw gaan herbouwen. Dit huis wordt in het Woord steeds als het huis beschouwd, welke verwoesting het ook heeft ondergaan. Zelfs de meest volledige verwoesting door Nebukadnezar aangericht. Ondanks de verschillende verwoestingen en herbouw heeft er in Gods ogen maar één Tempel bestaan. Het is voor God geen nieuwe tempel, maar dezelfde tempel met andere heerlijkheid. Daarom wordt er in Haggai van de tempel die ten tijde van Zerubbabel door het overblijfsel is gebouwd, gezegd: 'De heerlijkheid van dit toekomstige (*zinspeling op de tempel in het duizendjarig rijk*) huis zal groter zijn dan die van de eerste (*de tempel van Salomo*).

Deze opmerking is heel belangrijk voor vandaag. Te midden van de puinhopen van de christenheid ontstaan door verbinding met de wereld en het prijsgeven van het getuigenis, zijn er gelovigen die deze toestand erkennen en er zich over verootmoedigen. Zij zijn geroepen om te arbeiden aan de opbouw van het huis van God. God draagt hen niet op een nieuw huis op te richten want er is maar één huis van God en er zal nooit een ander zijn; de gemeente van Christus. Gelovigen die van deze waarheid niet overtuigd zijn, zullen gemeenten oprichten, die Christus niet kan goedkeuren, noch erkennen zal. Christus heeft één gemeente, één lichaam, één bruid, die Hij liefheeft en voor wie Hij Zichzelf heeft overgegeven. Hij heeft hier beneden één huis waarvan Hij hoeksteen is en daar is het hele gebouw op gebouwd. Het is heilige tempel van de Heer, een woonplaats van God in de Geest.

Het is allemaal Zijn werk. Maar Hij heeft dit werk ook toevertrouwd aan de verantwoordelijkheid van zijn volk. Hij voegt er niet alleen de bouwstoffen, levende stenen, aan toe, maar wij zijn ook geroepen

bouwstoffen aan te brengen passend bij de heiligheid van dit gebouw. Die bouwstoffen zijn in de loop der tijden met hout, hooi, stro (verwoestende leringen of personen, vreemd aan het huis van God) vermengd, terwijl zij slechts goud, zilver, kostbare stenen (1 Kor. 3) hadden moeten zijn. Het gebouw is een puin hoop geworden, evenals zijn tegenbeeld, de tempel te Jeruzalem. Dit is evenwel helemaal geen verhindering voor het feit dat de bouw blijft toevertrouwd aan het volk van God. Het draagt de verantwoordelijkheid om het tot een goed einde te brengen, maar heeft daarin gefaald. Desondanks is het haar roeping daaraan te arbeiden alsof alles normaal is.

Ten tijde van Zerubbabel zijn *de fundamenten* van de tempel zelf verwoest en moeten ze opnieuw gelegd worden (vs. 6 en 10). Ze mogen volstrekt niet verschillen van die van de tempel van Salomo! De Levieten die aangesteld zijn 'om toezicht te houden op het werk aan het huis' en op 'hen die het werk deden in het huis van God' (vs. 8 en 9). Bijgestaan door de priesters, moeten ze alles doen volgens de aanwijzingen die David, de koning van Israël, in het begin heeft gegeven. Zo kan ook vandaag de dag geen ander fundament gelegd worden dan Jezus Christus, wie daarop ook bouwt. Op deze steen, zegt de Heer, zal Ik mijn gemeente bouwen. De apostel Paulus heeft zich als een wijs bouwmeester van die taak gekweten door hetzelfde fundament te leggen (1 Kor. 3:10) zodat niemand het recht heeft anders te doen dan hij. Zowel in de dagen van het boek Ezra als in de tegenwoordige kan er geen nieuw fundament zijn. Nadat het eeuwenlang is verdwenen, is het teruggevonden en opnieuw gelegd als het enige fundament om het huis van God, zijn gemeente, te dragen.

We merken hierbij nog op, dat de wederopbouw van het huis van God vast verbonden is met het getuigenis van zijn val en die van het volk. Alles wat het overblijfsel volbrengt, doet het 'overeenkomstig de vergunning hun verleend door Kores, de koning van Perzië' (vs. 7). Door hun zonden zijn zij onderworpen aan de volken en zij moeten zich hier steeds bewust van zijn tot op het heerlijk herstel door de beloofde Messias. Daar hebben de Makkabeeën later weinig van begrepen en dat krenkt het hoogmoedige hart van het volk in Jezus' dagen zo erg dat zij tegen Hem durven zeggen: 'Wij zijn niemands slaven'. Het bewustzijn van ons verval moet ons ook nu kenmerken zoals dat het volk in Ezra's dagen heeft gekenmerkt. We moeten die ruïne niet ontkennen en ook de last daarvan niet van onze schouders werpen. We moeten de vernedering ervan dragen terwijl we het huis van God plaatsen op zijn enig en werkelijk fundament, Christus, tezamen met de apostelen en profeten die van Hem hebben getuigd.

'Heel het volk hief een groot gejuich aan bij het prijzen van de HEERE, omdat de fundering voor het huis van de HEERE gelegd was' (vs. 10-13). Dit feit, samen met de oprichting van het altaar, is voor ons van groot belang. Te midden van het complete verval staan twee dingen vast: Christus' werk en zijn Persoon; Christus het altaar en Christus het fundament; Christus ons behoud en Hij op wie wij voor eeuwig gebouwd zijn; Christus het voorwerp van de eredienst en van de onafgebroken lofzang van de Zijnen. In de donkere tijden waar wij doorheengaan, onder de verdiende vernedering en smaad die we ondervinden, mogen we toch liederen over de toekomst zingen. Want Hij is niet veranderd. We zien hier hoe het overblijfsel het lied van de heerlijkheid van het duizendjarig rijk aanheft te midden van de bedroevendste omstandigheden van zijn geschiedenis, tussen de

puinhopen van Jeruzalem: ‘Zij zongen in beurtzang bij het prijzen en bij het danken van de HEERE dat Hij goed is, dat Zijn goedertierenheid over Israël tot in eeuwigheid is’ (vs. 11). Hij is dezelfde, Zijn liefde is onveranderlijk en zal ten volle geopenbaard worden wanneer Hij zijn geliefde volk in zijn heerlijkheid zal invoeren.

Te midden van deze blijdschap ontbreken droefheid en verdriet echter niet. Dit is alweer een gemeenschappelijk kenmerk van het toenmalig overblijfsel en van het tegenwoordige. De tempel die zij bouwen, is niet te vergelijken met die van Salomo. De huidige gemeente kan niet vergeleken worden met hoe zij in het begin is geweest door de kracht van de Heilige Geest, als Getuige van Christus die in de heerlijkheid is opgevaren. De blijdschap is onvermengd bij hen die nog jong zijn en zich de dingen van vroeger niet kunnen herinneren. Zij maken een soort wederopstanding van het volk mee en zien daarin de wondere tussenkomst van Gods genade. Wie zou hen dan willen verhinderen om verheugd te zijn? Maar de priesters, de Levieten en de familiehoofden, huilen omdat zij zich meer van de aan Gods naam toegebrachte ontering bewust zijn. Zij leven meer in gemeenschap met God en weten hoe het in betere tijden is geweest. Deze mengeling van ‘het geluid van het vreugdegejuich’ en ‘het geluid van het huilen van het volk’ stijgt tot God omhoog. ‘Het volk kon geen onderscheid maken’ omdat het door elkaar klinkt. ‘Het volk hief een groot gejuich aan en het geluid werd tot ver gehoord’. Zo horen ook zij die vandaag de dag het huis van God willen bouwen en daarvan het vernielde fundament opnieuw leggen, door hun houding te kennen te geven, dat oprechte ootmoed over hun toestand niet te scheiden is van de vreugde die zij ervaren. Ze

vereren samen het werk en de Persoon van Christus als het enige fundament van tegenwoordige en toekomstige zegeningen.

Hoofdstuk 4 - Het werk onderbroken

Tot hertoe heeft het volk zich trouw getoond in zijn getuigenis en de Here heeft het bijgestaan en bemoedigd.

Maar dat is niet naar de zin van de vijand. Die kan het niet verdragen om toe te moeten kijken dat Gods werk voorspoedig voortgang vindt. Hij probeert het meteen te dwarsbomen. Om dit doel te bereiken heeft hij meer dan één middel. God karakteriseert hier satans instrumenten met de woorden 'de tegenstanders van Juda' (vs. 1). Zij behoren tot de volken die de koningen van Assyrië zoals gebruikelijk, na hen te hebben onderworpen, naar andere gebieden hebben weggevoerd. Esar-Haddon, de zoon van Sanherib, die de politiek van Salmaneser volgt (2 Kon. 17:3), heeft de weerspannige stammen van Israël in ballingschap weggevoerd en vervangen door volken uit heel verschillende landen. Hij laat ze wonen in de steden van Samaria en in het gebied ten westen van de Eufraat (vs. 10). Het tweede boek Koningen (17:33) vertelt ons over de godsdienstige toestand van deze volken. Zij houden hun eigen goden terwijl zij tegelijk de God van Israël erkennen: 'Deze volken vreesden de HEERE én zij dienden hun afgodsbeelden' (17:41).

Deze gemengde godsdienst, die niet gelijkgesteld mag worden met pure afgoderij, doet ons denken aan wat in de zogenoemde christenheid te vinden is. Welke vorm zij ook aanneemt, van de Roomse en Griekse

Mariaverering af tot de veel verfijnder vormen van het protestantisme toe, de dienst van de ware God is hierin verbonden met de geestelijke duisternis van de wereld. De belijdenis heeft geen enkele betrekking met wat het volk van God moet kenmerken.

Deze mensen nu, voortgekomen uit een afgodisch mengsel, bieden zich aan om samen met het volk te bouwen .

Maar wat voor bouwstoffen kunnen zij bijdragen aan het huis van God? Hun werk kan beslist niet aanvaard worden door het volk omdat dit trouw wenst te blijven aan God. Zij komen en zeggen: 'Laat wij samen met u bouwen, want zoals u zoeken ook wij uw God. En aan Hem offeren wij sinds de dagen van Esar-Haddon, de koning van Assyrië, die ons hierheen heeft laten trekken' (vs. 2). Ligt hierin geen overeenkomst met wat we in onze dagen zien? Zijn de kinderen van God nu net zo trouw als dit vroegere overblijfsel? Begrijpen zij, aan wie het werk is toevertrouwd, dat het werk van God geen enkele vermenging met de wereld duldt? Het is alleen aan hen, van wie de afkomst bewezen kan worden en die deel uitmaken van het Israël Gods, om iets voor de Heer in deze wereld te bouwen. Laten we eens luisteren naar het antwoord dat het overblijfsel onmiddellijk geeft:

'Het is niet aan u en aan ons om samen een huis voor onze God te bouwen, want wíj alleen zullen het bouwen voor de HEERE, de God van Israël, bouwen, zoals koning Kores, de koning van Perzië, ons geboden heeft' (vs. 3). Door zo te spreken laten zij echter geen geestelijke hoogmoed zien want zij erkennen hun onderworpenheid aan de koning van de heidenen als gevolg van hun ontrouw. Maar zij hebben begrepen dat alleen zij tot dat werk geroepen zijn omdat zij op geen enkele wijze verbinding hebben met het godsdienstig

karakter van de volken die hen omringen. Al leven zij in hun midden, bewijzen zij eer aan hun bevelhebbers en gehoorzamen zij aan de koning, toch is elke samenwerking met deze volken hun verboden. Zij hebben een afschuw van het godsdienstig bederf en wijzen het af.

De vijand presenteert zich als vriend en dan is het vooral zaak om waakzaam en alert te zijn. Diezelfde mannen tonen echter al heel gauw openlijk hun ware karakter als ze afgewezen worden: ‘Het volk van het land ontmoedigde het volk van Juda en zij joegen hen schrik aan bij het bouwen. En zij huurden raadslieden tegen hen om hun plan te verijdelen, al de dagen van Kores, de koning van Perzië, tot aan het koningschap van Darius, de koning van Perzië’ (vs. 4 en 5). Het volk heeft dapper de listen en bedriegerijen, kenmerken van de oude slang, weerstaan. Het is echter angstig als de tegenstander verschijnt als een brullende leeuw. Het vergeet dat zijn vijand een overwonnen vijand is die zal vluchten voor wie hem tegenstand biedt. De vijand laat het er niet bij zitten. Zij worden *aanklagers* van dit geringe, benauwde volk. Hun brief aan Arthahsasta ³ bewijst het: ‘Laat het de koning bekend zijn dat de Joden die van u zijn weggetrokken, bij ons in Jeruzalem zijn gekomen en die opstandige en slechte stad weer aan het opbouwen zijn. Zij voltooien de muren en herstellen de fundamenten. Laat het de koning nu bekend zijn dat, als deze stad herbouwd is en de muren voltooid zijn, men geen belasting, heffingen of tol meer zal opbrengen, en dit zal zeker nadelig zijn voor de inkomsten van de koningen. Welnu, omdat het zout van het paleis ons zout is, en het ons niet past om lijdelijk toe te zien bij de schande van de koning, daarom hebben wij dit bericht gezonden,

3 De geschiedenis noemt deze bedrieger die zich meester gemaakt had van de troon, de gewelddadige Magiër of de valse Smerdis.

om het de koning te laten weten, zodat men het kan opzoeken in het boek met de kronieken van uw vaderen. Dan zult u het vinden in het boek met de kronieken en te weten komen dat deze stad een opstandige stad is, die nadelig geweest is voor koningen en gewesten, en dat er van oudsher oproer in ontketend werd. Daarom is deze stad verwoest. Wij geven de koning te kennen dat, als deze stad zal worden herbouwd en zijn muren voltooid, u daardoor geen deel meer zult hebben aan deze zijde van de Eufraat' (vs. 12-16).

Het is opmerkelijk dat zij het volk er niet van beschuldigen dat het de tempel herbouwt. Ze spreken geen woord over de tempel, maar ze hebben het over de stad. De bedoeling is duidelijk: zij willen het bijeenvergaderen van het overblijfsel verhinderen omdat dit de vijand alle macht over het volk van God ontnemt:

'Als deze stad zal worden herbouwd en zijn muren voltooid zijn, u daardoor geen deel meer zult hebben aan deze zijde van de Eufraat' (vs. 16) Als een verstrooid volk is het een makkelijke prooi van zijn tegenstanders. Zo verzet satan zich vandaag de dag tegen het bijeenkomen van de kinderen van God. En als het hem niet lukt de schapen in het verderf te storten, dan jaagt hij ze uit elkaar, rukt ze weg en verstrooit ze.

De toenmalige tegenstanders geven de koning politieke redenen om de hereniging van het volk te verhinderen. Dergelijke motieven leggen bij deze valse en gewelddadige vorst groot gewicht in de schaal. Dat is eigenlijk het enige waarover hij zich zorgen maakt. De koning weet dat Jeruzalem voorheen machtige koningen heeft gehad en dat zij onrust kunnen stoken als er weer een koning op de troon komt. Hij constateert ook dat de stad altijd opstandig is geweest onder

het vreemde juk. Dat is voor hem genoeg reden om het werk stil te leggen. ‘Zodra het afschrift van de brief van koning Arthahsasta voorgelezen was...., vertrokken ze haastig naar Jeruzalem, naar de Joden en lieten hen met kracht en geweld ophouden’ (vs. 23).

Zo verenigen zich hier vier vijandige elementen om het werk van God te gronde te richten: list, intimidatie, beschuldiging en geweld. Slechts door geloof kan men ze weerstaan, maar daar ontbreekt het dit volk helemaal aan. En het gevolg ervan is dat de bouw van het huis zestien jaar stil ligt.

Hoofdstuk 5 en 6 - Opwekking - Oprichting van de tempel

Hoofdstuk 5

In de voorgaande hoofdstukken hebben we de activiteit van het overblijfsel van Juda gezien. Het bestaat grotendeels uit personen die hun afkomst kunnen bewijzen. Wie dat niet kunnen, zijn daardoor als niet-gewijden van het priesterschap uitgesloten. God echter erkent hen. Tegenover de vijand laten zij zekere karakteristieke kenmerken zien die hen van de omringende volken onderscheiden.

In de christenheid kunnen we iets dergelijks in bijvoorbeeld de Hervorming zien. Het protestantisme is voortgekomen uit een nagenoeg afgodisch milieu. In het begin schittert het door de kenmerken die de ware gelovigen er op drukken. En, zonder de vergelijking verder door te trekken, worden er onder invloed van het Woord van God, dat weer aan het licht komt, kostbare waarheden teruggevonden. Deze beïnvloeden het leven en het gedrag van het volk van God sterk.

Maar de listen en het geweld van de vijand schrikken de meesten af of ze worden erdoor verleid zodat de bouw van het huis van God

belemmerd wordt en daarna stil komt te liggen. De brief aan Sardes (Openb. 3:1-6) beschrijft de toestand waarin de gemeente, die uit het katholicisme gekomen is, vervallen is ondanks een goddelijk werk dat haar in het begin zo'n helder licht heeft laten uitstralen.

In Ezra zien we dat na de eerste geestdrift, waarin het volk is als één man, het vertrouwen en de goddelijke kracht ontbreekt. Het werk komt stil te liggen. Er gaan zestien jaar voorbij. Alleen de fundamenten van de tempel zijn gelegd en verder is de bouw gestaakt. In die lange jaren moet het volk zich toch wel ergens mee bezig houden. Als de Heer geen plaats meer in het hart heeft, waarmee houdt men zich dan anders bezig dan met zijn eigen belangen? Dat leren we ook van de profeet Haggai. Het volk bouwt voor zichzelf fraai overdekte huizen, terwijl het huis van God verwoest ligt (Haggai 1:4). Die geestelijke traagheid heeft echter nog rampzaliger gevolgen. Het volk gaat verbinding aan met de volken waarvan het heeft gezegd: 'Het is niet aan u en aan ons om samen een huis voor onze God te bouwen' (Ezra 4:3). In de hoofdstukken 9 en 10 van dit boek zullen we de gevolgen merken.

Intussen wordt de genade niet door hun gedrag verlamd. In hoofdstuk 5 beleven we een opwekking, bewerkt door de Geest van God. Andere opwekkingen hebben al eerder plaats gevonden onder Hizkia en Josia, voordat het vonnis van Lo-Ammi, over Israël uitgesproken (Hos. 1:9), voltrokken is. Eigenlijk zijn deze opwekkingen eerder die van de koningen, de leiders van het volk. Die hebben er voordeel van zonder dat, over het algemeen genomen, het geweten is geraakt. Maar na de tuchtiging van de ballingschap als wat er van Juda overgebleven is, weer naar het land gebracht wordt krijgt die opwekking een ander

karakter. Het is een oproep aan het volk, geen afzondering van de afgoden of een tempelreiniging zoals vroeger omdat de tempel slechts een hoop puin is, om de tempel te herbouwen.

En dat is ook het karakter van het getuigenis vandaag te midden van de christenheid. Het gaat er om bouwstoffen voor het huis van God aan te brengen. God heeft opnieuw laten zien dat dit huis, de gemeente, de vergadering van de levende God, van ontzaglijke betekenis is in de ogen van Christus. Ondanks het verval ziet Hij zijn gemeente zoals Hij haar wenst te hebben. Zelfs al is zij als zichtbaar getuigenis geheel verdwenen. Haar bestaan, meer nog, haar eenheid is in de ogen van God, niet die van de wereld, gelijk aan de tempel van Salomo, wanneer die wordt opgericht en groeit om een heilige tempel in de Heer te zijn. Het is *hetzelfde* huis. Ook in Ezra (hfdst. 5) beschouwt het overblijfsel het vanuit dit gezichtspunt: ‘Wij bouwen het huis weer op dat vele jaren tevoren is gebouwd, want een groot koning van Israël heeft het gebouwd en voltooid’ (vs. 11). En: ‘Nebukadnezar... dit huis heeft vernield’ (vs. 12); en: ‘Kores... heeft bevel gegeven dit huis van God weer op te bouwen’ (vs. 13). En tenslotte: ‘Toen kwam deze Sesbazar en legde de fundamenten van het huis van God in Jeruzalem. Van toen af tot nu toe is eraan gebouwd, maar het is nog niet voltooid’ (vs. 16).

Bijna tweehonderd jaar geleden is er een opwekking ontstaan waardoor het licht weer is gaan schijnen op de taak om aan het huis van God te bouwen. Maar heeft zij de harten van alle gelovigen wakker geschud? We herhalen dat het er helemaal niet om gaat een nieuwe gemeente te bouwen want zij is al door God opgericht. Zij groeit op om een heilige tempel in de Heer te zijn. En om dat te zijn,

is het voldoende dat God haar ziet. God verwacht echter van zijn volk dat het haar voor alle ogen zichtbaar maakt door het aanbrengen van geschikte bouwstoffen voor haar opbouw. Evangelisten, herders en leraars zijn de zaakwaarnemers die door de Heilige Geest voor de bouw van de tempel gebruikt worden. Maar het is een vergissing om te denken dat alleen evangelieverkondiging zielen aan het gebouw toevoegt. Het is wel één van de voornaamste middelen, maar deze arbeid heeft echter de medewerking van alle gaven nodig. Meer nog, elke getuige van Christus is er verantwoordelijk voor om waardevolle en levende bouwstoffen voor het huis van God aan te brengen. Onze ontrouw heeft die bouwstoffen verstrooid, in plaats van ze te verzamelen, zodat God ze alleen ziet. Op de gelovigen rust nu de taak om ze te onderscheiden en ze op hun plaats te brengen zodat het huis van God in deze wereld weer zichtbaar wordt. Al is het slechts door een paar onderste lagen stenen, die laten zien hoe het moet worden.

Dat is het getuigenis waartoe het overblijfsel van Juda geroepen is. Hoe vaak horen we niet zeggen dat evangelieverkondiging het getuigenis is. Deze door en door verkeerde gedachte heeft tot gevolg dat men denkt aan de bouw van het huis van God te werken als er zielen tot bekering gekomen zijn. Maar als zij daarna stuurloos achtergelaten worden te midden van menselijke systemen heeft dat niets te maken met de gemeente van God.

Waarde lezers, laten we deze dingen overdenken. We horen in de dagen die wij beleven iets te bouwen. Het zijn niet de vervallen bouwsels die men kerken noemt, die God niet erkent en waarvoor het hart van Christus geen enkele sympathie koestert. Hij heeft de gemeente liefgehad en door Zich voor haar over te geven heeft

Hij getoond welke waarde zij in zijn ogen heeft. Heeft zij voor ons dezelfde waarde als voor Hem? In dat geval zullen we een ruim hart hebben, dat ons over bekrompen en sektarische gezichtspunten heen zal laten kijken. Dat hart brandt van liefde, die slechts bevredigd kan worden als het alle verlost en bijeen vergaderd ziet in de eenheid van het lichaam van Christus. En zelfs als het niet zo kan worden als het is geweest in het begin van de geschiedenis van de gemeente, zal God de zijnen de activiteit toerekenen die zij ontplooid hebben. Dat ze bekend hebben gemaakt en in praktijk gebracht dat er maar één huis, één gemeente van de levende God is, die door Hem erkend wordt in deze wereld.

‘De profeten Haggai, de profet en Zacharia, de zoon van Iddo, profeteerden onder de Joden die in Juda en in Jeruzalem waren; in de Naam van de God van Israël’ (vs. 5). Om dit reveil te bewerken zijn hier twee profeten voldoende. Zij zijn de dragers en vertegenwoordigers van het Woord van God voor het volk. Door hen treft het Woord, dat naar de kracht van de Heilige Geest weer aan het licht gekomen is, de harten. We zullen later zien hoe, als Ezra op het toneel verschijnt (hfdst. 7-10), dat datzelfde Woord aan het volk wordt voorgesteld zonder de tekenen van de profetische kracht. Ezra die het zal brengen met het doel de gelovigen op te bouwen in de waarheden die de Schriften bieden, zodat ze daarnaar zullen leven. De beide profeten enerzijds en Ezra aan de andere kant, laten ons twee verschillende werkingen van het Woord van God zien. Eerst zorgt het voor een ontwaken, legt daarna een fundament en zorgt dan voor geestelijk voedsel. Dank zij het Woord worden de zielen geheiligd om zich God waardig te gedragen. Een periode van opwekking die niet gevolgd wordt door onderricht in de Schriften, zal van korte duur zijn en

uitdoven. Zij laat geen andere sporen na dan individueel verlorene en tot de kennis van Christus gebrachte zielen. Ongetwijfeld een grote zegen, maar niet de volle zegen die in Christus is. Men kan dan ook niet genoeg wijzen op het grote belang van de leer zodat de ontwaakte zielen kunnen groeien in hun geloof.

De dienst van Haggai en Zacharia heeft als direct gevolg dat de hoofden van het volk, Zerubbabel en Jesua, hun woord ter harte nemen. 'Toen stonden.... op en begonnen het huis van God, Die in Jeruzalem woont, te herbouwen. Gods profeten, die hen ondersteunden, waren bij hen' (vs. 2). De leiders wachten geen eenstemmig besluit af en proberen ook niet een algemene actie op touw te zetten als het om de bouw van het huis gaat. Zo zal het altijd blijven. Het enige middel om bij anderen geloofsactiviteit op te wekken is om zelf te beginnen met een hart dat vervuld is met wat men aan de Heer is verschuldigd. En met het besef van verantwoordelijkheid jegens Hem. Al zijn we maar met twee of drie die met een onverdeeld hart wandelen in de weg van toewijding aan de gemeente van God, we kunnen er zeker van zijn dat onze ijver vruchten zal dragen. Maar twee of drie, zult u zeggen? Ja! Haggai en Zacharia, Zerubbabel en Jesua, zijn maar alleen, maar vertegenwoordigden op dat ogenblik de ware geest van Christus. Zij zijn, kort samengevat, het koningschap, het priesterschap en de geest van de profetie, die in het werk tot zegen zijn voor allen. Deze beide mannen, en met hen Gods profeten, beginnen te bouwen. Al snel sluiten anderen zich er bij aan. Het volk kiest partij voor hun leiders tegen hun vijanden: : 'Toen zeiden wij hun wat de namen waren van

de mannen die dit huis bouwden. En het oog van hun God was op de oudsten der Joden' (vs. 4 en 5) ⁴.

Sinds het eerste verzet tegen de oprichting van de tempel hebben Thattenai, Sthar-Boznai en hun ambtgenoten (vs. 6), de vroegere vijanden van het volk Bislam, Mithredath, Tabeël en hun ambtgenoten (4:7) vervangen. In Nehemia 6:1 wisselen ze opnieuw. Dan zijn het Sanballat, Tobia en de Arabier Gesem met hun ambtgenoten. De mensen volgen elkaar op in hun min of meer hevige of hatelijke vijandschap tegen het werk van God. Maar de tegenwerking blijft omdat de vijand, die al zijn instrumenten gebruikt, niet veranderd is. Och, laat ons geloof ons toch nooit verlaten door de hindernissen die satans vertegenwoordigers opwerpen! Laten we goed begrijpen dat Gods werk niet verwoest kan worden omdat God overal boven staat. Hij laat soms toe dat ons geloof en onze laksheid het werk vertragen of opschorten. Daardoor leren we onszelf kennen, oordelen en verootmoedigen. Ondanks dit alles zal Zijn werk volbracht worden. Zijn huis blijft bestaan, zelfs als het verwoest is. De vijandige mensen volgen elkaar snel op. Er blijven altijd Zerubbabels en Jesua's en hun metgezellen om het werk te volbrengen waartoe zij geroepen zijn totdat er nieuwe werktuigen, de Ezra's en de Nehemia's opstaan om er over te nemen.

Maar het getuigenis van deze opwekking door de profeten draagt een karakter, dat niet helemaal hetzelfde is als dat van de hoofdstuk 3 en 4. Het kan tot op zekere hoogte vergeleken worden met het

4 Noot van de vertaler. Om in overeenstemming te blijven met de visie van Dr. Rossier hebben we hier de vertaling gegeven van de Franse tekst. A.V.: 'En zij zeiden aldus tot hen: Wat zijn de namen van de mannen...'

evangelisatiewerk van de christenheid. Het overblijfsel verkondigt hier niet alleen 'de HEERE, de God van Israël' (4:1 en 3), maar 'de God van de hemel en de aarde' (5:11 en 12). De tempel is niet meer slechts 'de tempel van de HEERE, de God van Israël (4:1), maar 'het huis van God' (vs. 13-17). Deze termen spreken duidelijk van God zoals Hij Zich aan de volken openbaart en van de titel die Christus zal dragen in het duizendjarig rijk. De toekomstige tempel in Jeruzalem zal niet alleen worden opgericht voor de twaalf stammen, want ook de heidenen zullen er deel aan hebben. De volkeren zullen er met hun koningen naar opgaan om 'de God van hemel en de aarde' te aanbidden. Het volk van de Heer neemt hier tegenover de volken de plaats in van dienaars van de God die de volken, zelf hadden moeten dienen. En zo prediken wij op dezelfde manier in onze dagen aan de wereld onze Vader als 'God, onze Heiland, die wil dat alle mensen behouden worden' (1 Tim. 2:4). In deze zin zou ik het reveil van hoofdstuk 5 een evangelische opwekking willen noemen.

Als het volk hier, door zijn vijanden aldus aangevochten, nadrukkelijk de naam en de karaktertrekken van zijn God belijdt, gebeurt dat niet met een superioriteitsgevoel tegenover hen. Het probeert niet zijn schuld te verkleinen, maar erkent voor de volken dat het onder het oordeel van God ligt. Al zijn de gelovigen 'dienaars van de God van de hemel', zij belijden dat zij om hun overtredingen rechtvaardig gestraft zijn: 'Maar omdat onze vaders de God van de hemel hadden vertoornd, heeft Hij hen in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, de Chaldeeër, gegeven, die dit huis heeft vernield en het volk in ballingschap heeft gevoerd naar Babel' (vs. 12). Hun onderworpenheid aan de volken is de straf voor hun ongerechtigheid (vs. 13-15). Past deze houding ook niet de schuldige gemeente, die

verantwoordelijk is voor wat haar is toevertrouwd? Evenals toen, vraagt God vandaag van Zijn dienstknechten dat hun getuigenis, om doeltreffend te zijn, vóór alles een getuigenis van hun verval zal zijn.

Laten we hier nog een opmerking maken ten aanzien van de tactiek van de vijanden van het volk. Het is voor Arthahsasta, de valse Smerdis (hfdst. 4) van het grootste belang om opstanden tegen zijn, met geweld verkregen, macht te voorkomen. Daarom werpen de tegenstanders politieke redenen op om het werk van God stil te leggen.

Deze vorst zal zich nauwelijks druk gemaakt hebben over godsdienstige kwesties. Voor hem is het in de eerste plaats van belang dat het volk zijn eenheid, waardoor zij de versterkte hoofdstad kunnen verdedigen, niet terug krijgt. Deze vijanden schrijven de koning dus: 'de Joden.....zijn gekomen en die opstandige en slechte stad weer aan het opbouwen zijn. Zij voltooiën de muren en herstellen de fundamenten' (4:12). Bijgevolg geeft Arthahsasta zijn bevelen.

Onder Darius, de Pers is hun tactiek veranderd. De vorsten van Perzische oorsprong verfoeien de Babylonische afgodendienst. Zo ook Darius, hoewel hij aan elk van de landen waarover hij heerst, het recht geeft zijn eigen speciale afgodendienst te hebben. Hij erkent de ware God, zoals we in hoofdstuk 6 zullen zien, en heeft een zekere vrees voor Hem. Heeft Kores de herbouw toegestaan, zoals de Joden beweren? De tegenstanders verbergen hun vijandschap onder de schijn van onverschilligheid, ja, bijna verdraagzaamheid. Als het bevel van Kores niet bestaat of niet teruggevonden kan worden, kunnen zij verwachten dat de koning een bevel geeft om het werk te staken. Hun grootste zorg is een goede verstandhouding te houden met de

wereldmacht. De naam van God heeft eigenlijk geen enkele waarde voor hun hart of geweten. ‘Laat men de wil van de koning hierover naar ons toezenden’, zeggen zij (vs. 17).

Hoofdstuk 6

Op bijzondere wijze begunstigt God de opwekking die Hij tot stand gebracht heeft. Hij doet de ontkomenen echter hoe langer hoe meer het verval voelen dat door hun ontrouw is veroorzaakt. Darius, de Pers, steunt de Joden en oordeelt rechtvaardig. Zijn uitspraak berust trouwens op het feit dat volgens ‘een wet van Meden en Perzen is dat geen enkel verbod of besluit, dat de koning heeft opgesteld, veranderd mag worden’ (Dan. 6: 16). Hierin kan men de voorzienigheid van God, die over zijn volk waakt, opmerken. Het bevelschrift van Kores wordt in Achmetha, in het gewest Medië, niet in Babel, gevonden. Dit bewijst dat zonder goddelijke tussenkomst zelfs de nauwkeurigste naspeuringen tevergeefs kunnen zijn. Darius gaat echter niet zover dat hij, zoals de verootmoedigde Nebukadnezar, verkondigt dat de Allerhoogste heerst over de koninkrijken van de mensen. Toch erkent hij de God van de hemel en de tempel in Jeruzalem als het huis van God (6:9 en 10:3, 8 en 9). Hij geeft bevel betreffende de afmetingen ervan. Daaruit blijkt zijn onkunde want zij stemmen niet overeen met de symbolische getallen van de eerste tempel (vs. 3; 1 Kon. 6:2). Zo wordt meer dan één van Gods gedachten begraven onder deze nieuwe getallen. Darius erkent ook dat de gebeden van deze verachte en vernederde mannen doeltreffend zijn voor het leven van de koning en zijn zonen (vs. 10). Hij maakt gebruik van het gezag dat hem gegeven is, om hen die zich tegen de wil van God zouden willen

verzetten, te straffen. En tenslotte doet hij een ernstig beroep op de God die in Jeruzalem woont om wraak te oefenen over hen die zich tegen Hem verzetten: 'Moge God, Die Zijn naam daar heeft doen wonen, elke koning en elk volk omverwerpen die zijn hand uitstrekt om mijn bevel te overtreden door dit huis van God in Jeruzalem te schaden' (vs. 12). De tegenstanders, die niet de minste eerbied hebben voor het volk van God, haasten zich nu zich te schikken naar het bevelschrift van de koning. Ze zijn bevreesd voor deze mens.

God bedient Zich evenwel van alles, zelfs van deze vrees, om zijn voornemens om het volk in genade te beschermen ten uitvoer te brengen.

De oudsten van de Joden bouwen en zijn voorspoedig door de profetieën van Haggai en Zacharia. Zij voltooiën de tempel. Niet alleen volgens het bevel van de God van Israël, maar ook volgens het bevel van de Perzische machthebbers (vs. 14). Dat is de bijzondere karaktertrek van dit reveil onder de vernedering en dienstbaarheid van de heidense volkeren. Het werk aan de tempel heeft gedurende zestien jaren stil gelegen, van het tweede jaar van Kores tot het tweede jaar van Darius, de Pers (4:24; Haggai 1:1). Vier jaar later is het huis van God voltooid (vs. 15). Wat zijn vertragingen, die voortkomen uit vrees voor mensen en gebrek aan vertrouwen op de Heer, een logisch gevolg daarvan, toch rampzalig! In de maand Adar, de twaalfde maand, die met onze maand maart overeenkomt, vindt de inwijding van het huis plaats. Maar het heeft niet meer, zoals gezegd, de eerste, door God vastgestelde afmetingen. Deze inwijding wordt maar heel sober gevierd in vergelijking met die van de tempel van Salomo. Die was glorieus. Desondanks is het hart van het volk vol vreugde, want

God doet in dat herstelde huis weer 'zijn naam wonen' op zichtbare, erkende wijze. Zijn heerlijkheid keert er echter niet in terug, noch zijn troon tussen de cherubs. Zijn geestelijke tegenwoordigheid kan echter niet ontbreken als het middelpunt van de bijeen vergadering van zijn volk erkend wordt. Twintig jaar daarvoor hebben zij hun eenheid laten zien bij de oprichting van het altaar. Nu wordt deze gezegende waarheid in praktijk gebracht, nl. dat God in hun midden is bij de inwijding van de tempel. Hij heiligt zo te zeggen hun eenheid door zijn tegenwoordigheid, maar zij draagt hier nog het stempel van hun zonde en hun verval. Als zondoffer offeren zij twaalf geitenbokken, naar het getal van de stammen van Israël (vs. 17). Geen enkele stam wordt uitgesloten van de openlijke belijdenis van zonde die door dit offer tot uitdrukking wordt gebracht. We vinden hier niet meer, zoals in de dagen van Elia, een altaar van twaalf stenen om de eenheid van het volk uit te drukken, maar twaalf geitenbokken die op het altaar geofferd worden ter verzoening van een gemeenschappelijke zonde. Zo erkennen zij hun verbondenheid en gelijkheid in de zonde. De zonde van Juda en Benjamin, waartoe de weggevoerden behoren, is in hun ogen net zo groot als die van de tien andere stammen en heeft dezelfde verzoening nodig. Onder deze omstandigheden nemen zij alleen de toevlucht tot het Woord, 'overeenkomstig het voorschrift in het boek van Mozes', om de dienst te regelen (vs. 18).

Spreekt dit alles niet van de positie van de gelovigen van onze dagen? Zij hebben de schuld van de gemeente te erkennen en daarvan de verantwoordelijkheid tegenover God te dragen. Ze peinzen er niet over om ze op anderen af te wentelen.

Wij mogen Gods tegenwoordigheid zoeken in het midden van de zijnen die rondom Zijn naam vergaderd zijn. We matigen ons niet aan alles te kunnen herstellen wat we bedorven hebben. We houden ons alleen aan het Woord van God wat betreft de opbouw van de gemeente en het handhaven van de orde daarin. Te midden van onze grote armoede zijn we verheugd dat we in onze vernedering de Heilige en Waarachtige vóór en met ons hebben. Dat zijn onze tegenwoordige voorrechten.

Behalve deze zegeningen ontdekt het overblijfsel nog andere. In de 12e maand vindt de inwijding van de tempel plaats. In de volgende maand, de maand Abib, de eerste van het nieuwe jaar, viert het volk het Pascha. Het vindt de volgorde van de feesten zoals die door God was ingesteld, weer terug op het ogenblik dat een volkomen orde, altaar en tempel, vergadering en eenheid van het volk naar de wet, en Gods tegenwoordigheid in hun midden hervonden is. Na het altaar gebouwd te hebben (hfdst. 3), vieren zij, volgens de wet, met brandoffers het Loofhuttenfeest. Zij wonen immers weer in Kanaän. Hier vieren zij het Pascha als gedachtenis aan het offer waardoor Israël enerzijds voor het oordeel van God gespaard en anderzijds bevrijd is uit de slavernij van Egypte. Wat ons betreft komt dit feest overeen met de gedachtenis aan de dood van Christus, van onze verlossing en van de zegeningen van het nieuwe verbond in Zijn bloed. Deze gedachtenisviering heeft plaats op de eerste dag van de week, de opstandingsdag, die voor ons 'het begin van de maanden' is. De priesters en de Levieten hebben zich 'als één man' gereinigd. Ze zijn allen rein om het Pascha te vieren. Zij weten dat zij geen onreinheid mogen meebrengen naar dit heilige gedachtenismaal. Zoals zij eensgezind zijn geweest bij het bouwen van het altaar, bij

het toezicht houden en bij het leggen van de fundamenten van de tempel, zijn ze het nu om zich te reinigen, 'en ook al wie zich naar hen toe had afgezonderd vanuit de verontreiniging van de heidenvolken van het land om de HEERE, de God van Israël, te zoeken' (vs. 21).

Dit hoort altijd het kenmerk van het getuigenis van een overblijfsel te zijn te midden van het verval. Het is zich bewust dat de bezoedeling aan de Tafel des Heren niet toegelaten kan worden, dat daaraan voor de wereld geen plaats is. Het beseft dat dit maal niet kan plaats vinden zonder dat men zichzelf geoordeeld heeft: 'Maar laat men zichzelf proberen en zo eten van het brood en drinken van de drinkbeker' (1 Kor. 11:28).

Tenslotte: 'En zij vierden zeven dagen met blijdschap het Feest van de ongezuurde broden, want de HEERE had hen verblijd en Hij had het hart van de koning van Assyrië in hun voordeel gewend om hen te bemoedigen bij het werk aan het huis van God, de God van Israël' (vs. 22). Dit feest van de ongezuurde broden is het beeld van een volledige en voortdurende heiliging, zeven (het getal van de volheid) dagen lang. Een beeld van onze hele levensloop, van een leven dat toegewijd is aan Hem, die ons door Zijn dood verlost heeft en wiens eigendom we zijn. Het is in figuurlijke zin de gezamenlijke en persoonlijke heiliging waarover in 2 Kor. 6:17 - 7:1 gesproken wordt. Het herstelde overblijfsel viert dit feest met vreugde, net zoals bij het Loofhuttenfeest en bij de inwijding van het huis van God (3:13; 6:16 en 22). Daarin ligt het verschil met wat in de wet van Mozes wordt gezegd: 'Zeven dagen moet u er ongezuurd brood bij eten, brood van de ellende - want met haast bent u uit het land Egypte vertrokken'

(Deut. 16: 3). Bij alle hervonden zegeningen is hier echter slechts plaats voor vreugde.

De overgeblevenen van de wegvoering zijn niet de enigen die het feest vieren. Aan deze plechtigheid nemen ook deel 'al wie zich naar hen toe had afgezonderd vanuit de verontreiniging van de heidenvolken van het land om de HEERE, de God van Israël, te zoeken' (vs. 21). Zonder deel uit te maken van het eigenlijke getuigenis, voegen zij zich erbij met een werkelijke, praktische heiligheid. Zij hebben dan ook deel aan het gedachtenisfeest.

Deze waarheid is van groot belang voor de tegenwoordige tijd. Alle christenen die zich van de wereld en het leven daarin hebben afgezonderd, hebben recht op een plaats aan de Tafel van de Heer en worden daaraan door hun broeders met blijdschap ontvangen.

Ondanks zoveel zegen zijn de hulpbronnen van het volk, hetzij voor de offeranden of voor de dienst, erg verminderd (vgl. 1 Kon. 8:63). Dat belemmert echter in niets de orde van de dienst. Zij kunnen zich altijd beroepen op: 'het voorschrift in het boek van Mozes', anders gezegd, het Woord van God (vs. 18).

Hoofdstuk 7 - Ezra

Hier begint een ander tijdperk in de geschiedenis. Er is 59 jaar verlopen sinds de inwijding van de tempel en ongeveer 79 sinds het bevel van Kores. Ahasveros (ook bekend onder de naam Xerxes), de vorst van wie het boek Esther ons vertelt, de zoon van Darius (Hystaspis) uit Ezra 5 en 6, is in die tussentijd zijn vader opgevolgd. Zijn zoon Arthasasta (of Artaxerxes Langhand), van wie in ons boek sprake is, heeft nu de troon bestegen.

In hoofdstuk 5 wordt het overblijfsel gekenmerkt door de kracht van het profetische woord dat een vernieuwing van de geestelijke energie bij het volk heeft bewerkt. Ze hebben immers het werk aan het huis van God lange tijd stil laten liggen. De hoofdstukken 5 en 6 hebben ons de resultaten van die opwekking laten zien.

Als het eerste werk voltooid is, geniet het volk in vrede van de gevolgen. Maar zal het zijn geestelijke hoogte in deze nieuwe toestand blijven bewaren? Neen, er breken tijden aan waarin zij er weer vanaf vallen. De wereld dringt binnen, onheilige verbintenissen, zoals we die aan het eind van het boek zien, worden geduld en leiden tot zedelijk verval. In de tijd dat Ezra wordt verwekt, is het kwaad nog verborgen. Juist in zijn tegenwoordigheid met nieuwe, onbesmette beginselen wordt het kwaad geopenbaard.

Waar is het redmiddel te vinden tegen deze geestelijke terugval en zijn gevolgen? Alleen in het Woord van God. God verwekt Ezra om

het volk in de wet van Mozes te onderwijzen en het te herinneren aan het belang ervan. Het gaat hier niet om nieuwe openbaringen, zoals Haggai en Zacharia die tot het volk hebben gesproken, maar eenvoudig om ‘de wet van de HEERE te onderzoeken, om die te doen en om in Israël de verordeningen en bepalingen te onderwijzen’. Vergeet niet dat dit ook vandaag de dag onze enige toevlucht en het enige middel tot herstel is: ‘Maar Ik zal zien op deze, op de ellendige en verslagene van geest, en wie voor mijn woord beeft’ (Jes. 66:2).

Ezra is in alle opzichten een opmerkelijke persoon die door God gekozen is om die opdracht te volbrengen. Allereerst vinden we in de verzen 1-5 zijn geslachtsregister waar niets aan ontbreekt. Hij stamt uit het priesterlijk geslacht dat via zijn voorvaderen en hun deugden (de trouw van een Zadok, de ijver van een Pinehas) terug gaat tot op ‘Aäron, de hogepriester’.

Moet het in onze dagen niet net zo gesteld zijn met de dienaars van het Woord? Hun persoon, hun werken en hun gedrag horen duidelijk te laten zien dat hun ‘bronnen in Christus’, de ware Hogepriester, zijn. Voor iedereen moet duidelijk zijn wie hun Heer is en van wie zij het leven ontvangen hebben.

Ezra ‘was een vaardig schriftgeleerde, bedreven in de wet van Mozes, welke die de HEERE, de God van Israël, gegeven heeft’ (vs. 6). God heeft hem een bijzondere gave gegeven om een leidsman van het volk te zijn. Dat is echter niet genoeg om hem geschikt te maken tot het uitoefenen van zijn dienst. ‘Ezra had namelijk zijn hart erop gericht om de wet van de HEERE te onderzoeken, om die te doen’ (vs. 10). Eerst haar onderzoeken en dan haar te volbrengen. Hijzelf scheidt de praktische toepassing niet van de kennis. Hij is niet zoals

die leraars van de wet die in de dagen van de Heer Jezus de mensen lasten opleggen die te zwaar zijn om te dragen en die ze zelf niet met één vinger aanraken (Luc. 11:46). Zijn leven is praktisch doordrenkt met de voorschriften van het Woord, dat hij zich tot voedsel heeft gemaakt. Pas daarna heeft hij er zijn hart op gezet 'om in Israël de verordeningen en bepalingen te onderwijzen' (vs. 10). Zijn leven en gedrag zijn, om zo te zeggen, in volkomen overeenstemming met zijn onderwijs.

Het gevolg van deze algehele toewijding aan het Woord en het werk, is dat 'de goede hand van zijn God over hem was' omdat 'Ezra namelijk zijn hart erop had gericht'. We komen dit altijd en in elke periode tegen: Gods bescherming rust bijzonder op hen die slechts van Hem afhankelijk willen zijn en zichzelf wegcijferen. Op hen die zich zonder terughoudendheid aan Zijn werk wijden.

Om deze weg van gehoorzaamheid te gaan zonder gevaar te lopen er van af te wijken, heeft Ezra bijzondere kennis van de hele Schrift nodig. Hij is onderlegd in de wet van Mozes. Hij is 'een schriftgeleerde bedreven in de woorden van de geboden van de HEERE, en van Zijn verordeningen voor Israël' (vs. 11). Voor gelovigen is vaak niets noodlottiger dan een oppervlakkige en beperkte kennis van het Woord. Hoeveel verdeeldheid en twisten onder Gods kinderen kunnen voorkomen worden, als zij de Schriften kennen en de waarde ervan inzien. Een waarheid scheiden van andere daarmee samenhangende waarheden zonder met die laatste rekening te houden, is in het algemeen een bewijs van onkunde en eigen wil. Het is de vrucht van een hoogmoedige houding om anderen te willen leren en weigeren zichzelf door God te laten onderwijzen! Bijna alle

verkeerde leringen vinden hun oorsprong in een waarheid die uit haar verband gerukt en daardoor slecht begrepen is. Op die manier wordt het de eigenlijke wortel van een dwaling.

Het bevelschrift van Arthahsasta laat ons, net als de brief van Darius (hfdst. 6), de geestelijke instelling van de Perzische machthebbers zien. Zonder levend geloof hebben zij wel een zekere vrees voor God. Evenals zijn grootvader Darius erkent Arthahsasta de God van de hemel. Volgens de geschiedenis staat hij aan ieder volk toe om zijn afgoden te houden, maar hij heeft er zelf geen één. De leer van Zoroaster, het geloof in een verheven God, het onderricht van de magiërs, dit alles vermengd met wijsgerige inzichten over de beginselen van goed en kwaad, vormden de godsdienst van deze vorsten. Dit alles brengt hen er ongetwijfeld toe 'de God van de hemel' te erkennen. In zijn bevel gaat Arthahsasta echter verder: hij erkent de God van Ezra (vs. 14), de God van Israël (vs. 15), de God van Jeruzalem (vs. 19). Hij erkent ook zijn verantwoordelijkheid tegenover die God, wiens toorn men te duchten heeft (vs. 23). Hij heeft bovendien veel vertrouwen in Ezra, de man Gods, want hij laat hem rechters en gerechtsdienaren aanstellen in het gebied aan de overzijde van de Eufraat (vs. 25). Hij is er zeker van dat de vrome Ezra er geen één zal kiezen die tegen het koninklijk gezag in opstand zal komen en dat is voor hem de waarborg voor vrede in zijn rijk (vs. 25). Ten slotte beveelt hij strenge maatregelen te nemen tegen wie de wet van God en de wet van de koning niet houdt want naar zijn opvatting zijn die beide wetten identiek (vs. 26).

Ezra onderwerpt alles aan God, zelfs de gunst van de koning: 'Geloofd zij de HEERE, de God van onze vaders, Die het zo in het hart van

de koning heeft gegeven om het huis van de HEERE dat in Jeruzalem staat, aanzien te geven. Hij heeft mij goedertierenheid bewezen bij de koning, zijn raadgevers en alle machtige vorsten van de koning' (vs. 27 en 28). Vóór alles ziet en ondervindt hij de nabijheid van zijn God omdat 'de hand van de HEERE over hem was' om hem te verhoren (vs. 6), te beschermen (vs. 9), te sterken (vs. 28) en te verlossen (8:31).

Hoofdstuk 8 – Tweede uittocht

Bij deze nieuwe uittocht wordt Ezra vergezeld door een deel van het volk dat in het gebied van Babel is gebleven. Dit heeft evenals hun leider een nauwkeurig geslachtsregister. De Schrift noemt het naar hun families en niet naar hun steden zoals bij een deel van het volk in hoofdstuk 2. Bij de eerste grote beweging van herstel bestaat er betrekkelijk weinig twijfel over dat de afzonderlijke personen tot het volk van God behoren. Er is alleen twijfel over het priesterschap. Hier schijnt het echter noodzakelijk nauwkeuriger te werk te gaan dan in het begin. Dit verschijnsel komt herhaaldelijk voor. De geestdrift van een eerste liefde kan voor vermenging zorgen omdat de liefde en de blijdschap overvloeien en het geheel van het volk gaande houden. Vermenging met vreemde elementen zorgt vaak al kort na het begin voor pijnlijke ervaringen. Maar de kracht van de Heilige Geest is er dan om hen te onderscheiden en, wanneer de gelegenheid zich voordoet, hen er tussen uit te halen. De geschiedenis van de gemeente biedt dergelijke voorbeelden. Met Ananias en Saffira dringt de leugen binnen en met Simon de tovenaars het vlees dat slechts de schijn van bekering heeft. Maar Gods Geest waakt, oordeelt en onderscheidt, en voor dat ogenblik wordt het huis bewaard. Later is de gemeente meer op haar hoede voor het kwaad: ‘U hebt op de proef gesteld hen die zeggen dat zij apostelen zijn en het niet zijn’ (Openb. 2:2).

Het is geen teken van meer kracht of van meer liefde, maar het is noodzakelijk als men het getuigenis van God zuiver wil bewaren.

Te midden van de stoet schitteren de zonen van Adonikam waarvan de meesten met Zerubbabel zijn opgetrokken (2:13). Nu trekken de laatsten van hen (vs. 13) met Ezra op. Hun namen worden niet vergeten. Zo is het hele geslacht voltallig en deze bijzondere zegen wordt hier in het boek van God meedeeld. Mochten ook wij hele geslachten van Adonikams aantreffen onder hen die de Heer roept om van Hem te getuigen in deze laatste dagen!

Het zijn 1502 mannen, de priesters die het eerst genoemd worden en de hoofden er bij inbegrepen (vs. 1-14). Maar zie, voordat men zich op weg begeeft, doet Ezra een droevige ontdekking: 'Ik lette op het volk en de priesters, maar van de Levieten trof ik er daar geen aan' (vs. 15). Zoals we al hebben opgemerkt, zijn er maar weinig Levieten in het 2e hoofdstuk. We tellen daar maar 74 personen. Hier meldt zich geen enkele Leviet. Zij blijven in de steden van de volken, in beslag genomen door eigen belangen. Ze denken er geen moment aan om mee op te trekken met hun broeders voor de dienst van het huis van God. Ezra is genoodzaakt een speciaal gezantschap van hoofden en verstandige mannen naar hen toe te sturen om hen aan te sporen zich bij hun broeders te voegen. Ten slotte komen er 38 personen. Het aantal Nethinim, de tempelhorigen, bedraagt 220, dat is ongeveer zes dienaars per Leviet! Is dat niet erg beschamend? Moeten ook wij daar ook geen lering uit trekken? Waar zijn de dienaars onder het volk van God? Want meer dan eens hebben we de opmerking gemaakt dat de dienaars van vandaag overeenkomen met de Levieten van toen. Waar zijn zij die in het huis van God een dienst uitoefenen en er de taken

verrichten die God hun toegewezen heeft? Waarom toch die schaarste en armoede? Zij die onder de volken blijven kunnen zich beroepen op hun bezigheden en taken te midden van hun landgenoten. Maar moet het huis van God het dan zonder hun medewerking doen? Moeten zij hun positie en belangen niet opofferen om de Here te dienen daar waar Hij gediend wil worden?

Ondanks dit alles vinden we hier toch weer het woord: ‘De goede hand van onze God was over ons’ (vs. 18). En dat is de enige hulpbron waarop Ezra kan rekenen. Als de verleende hulp onvoldoende blijkt en er veel ontbreekt als gevolg van het verval van het volk, is het tenminste hulp. De Heer verlaat de zijnen niet.

Wat moeten Ezra en zijn metgezellen nu doen tegenover deze verwijdbare ontoereikendheid? Moeten zij proberen die te verhelpen door de één of andere menselijke oplossing, ingegeven door de omstandigheden? Helemaal niet! Het huis is gebouwd, de plaats van de bijeenvergadering van het volk vastgesteld, de naam van de Heer woont er.

Zonder dralen moet men zich daarheen begeven. Onder deze omstandigheden is echter één ding nodig: verootmoediging. ‘Toen riep ik daar bij de rivier Ahava een vasten uit, om ons te verootmoedigen voor het aangezicht van onze God’ (vs. 21). Zonder vasten en verootmoediging, noodzakelijk geworden door de ellendige toestand van dit handjevol mannen die gereed staan om naar Jeruzalem te trekken, is geen enkele zegen mogelijk. Hoe kunnen zij in deze zo armoedige en onvolledige toestand ‘een voorspoedige reis verzoeken’ voor zichzelf, hun kinderen en al hun bezittingen? Anderen zouden in de verleiding gekomen zijn ‘aan de koning een

leger en ruiters te vragen om hen te helpen tegen de vijand onderweg'. Maar die gedachte komt niet op in het hart van de vrome Ezra. Hij zou er zich ervoor geschaamd hebben die te koesteren en de vrije loop te geven. Heeft hij niet tegen de koning gezegd: 'De hand van onze God is ten goede over al wie Hem zoeken, maar Zijn kracht en Zijn toorn is over al wie Hem verlaten?' (vs. 22). Hij zegt niet dat hij op de Heer vertrouwt om dan vervolgens dit woord te verloochenen door er aan toe te voegen: Dit is niet helemaal voldoende voor mij, ik moet ook op mensen vertrouwen. Nee, dit zwakke overblijfsel vast, verootmoedigt zich en wendt zich in gebed tot God. Dat is precies wat nodig is, niets anders. 'Wij vastten en verzochten onze God hierom, en Hij liet Zich door ons verbidden' (vs. 23).

Omstandigheden zoals die van Ezra komen vaak voor, ook vandaag de dag. Soms schijnen de moeilijkheden onoverkomelijk. De vijand staat ons onderweg op te wachten en plaatst zich tussen ons en het volbrengen van een eenvoudige plicht: het bijeenkomen van Gods kinderen en de dienst van Zijn huis. In ons zelf is geen kracht om de vijand te weerstaan. De hulp van Levieten, waarop we enige hoop hebben gevestigd, ontbreekt. Satan wil ons wel aansporen hem tegemoet te treden met 'een leger en ruiters van de koning', met vleselijke wapens. Hij weet wel dat we verslagen worden als we hem met zijn eigen wapens bestrijden. Wat staat ons dan te doen? Wat Ezra heeft gedaan: laten we ons houden bij vasten, verootmoediging en gebed, en ervan verzekerd zijn dat God ons zal verhoren.

'Hij liet Zich door ons verbidden', zegt Ezra. Behalve deze gezegende wapens heeft Ezra het Woord van God bij zich en put hieruit voor

het volk. Is hij rijk? Is hij sterk? Helemaal niet, maar hij bezit de hulpbronnen van Hem wiens kracht in zwakheid wordt volbracht.

In de verzen 24 tot 30 ontvangen de priesters de heilige voorwerpen, zilver en goud, om te bewaren. Ze zijn vrijwillig voor het huis van God gegeven. Deze gaven worden geheiligd door de naam van de Heer en door het karakter van hen die ze onder hun hoede hebben. 'U bent heilig voor de HEERE en deze voorwerpen zijn heilig; en het zilver en het goud zijn een vrijwillige gave voor de HEERE de God van uw vaders' (vs. 28), zegt Ezra tegen hen. Deze gaven, ten dele afkomstig van de koning, de raadslieden en de vorsten, zijn onbezoedeld. Omdat de naam van de Heer en zijn tempel door deze mannen erkend is, kan God hun offers aanvaarden. Maar zelfs voor deze stoffelijke gaven, zilver en goud, is het nodig dat de priesters ze als een kostbare schat bewaken want er mag niets van ontvreemd worden. Hun bewaarders moeten voor deze zaak trouw en onberispelijk zijn. In de bedeling van de genade zien we hoe de apostel Paulus dezelfde nauwgezette zorg besteedt aan het toezicht op wat hem in bewaring gegeven en toevertrouwd is door de gemeenten uit de heidenen voor de heiligen in Jeruzalem (2 Kor. 8:20). De verzen 32 tot 34 vertellen ons wat een ijver de priesters en Levieten aan de dag leggen om hun opdracht uit te voeren. Ze geven zich geheel en al voor hun taak. Niets ontbreekt er. Het aantal en gewicht van al die voorwerpen blijkt aanwezig te zijn. Laten wij hen navolgen in het volbrengen van de opdrachten, grote of kleine, die de Heer ons toevertrouwt. Laten we wat Hij ons in handen legt, nooit beschouwen als iets van onszelf, maar als iets dat aan Hem teruggegeven moet worden nadat we het voor Hem beheerd hebben. Meestal heeft bedrog, groot of klein, waaraan christenen zich tegenover de overheid of de wereld

schuldig maken, geen andere oorzaak. Zij beschouwen wat de Heer hun in beheer geeft, als hun eigendom en stellen zich vaak bloot aan harde tuchtelingen als gevolg van hun ontrouw.

Het gevolg van de betoonde trouw is duidelijk. God waakt over zijn bezit en bewaart de dragers van deze gaven de hele weg. De in deze hoofdstukken herhaaldelijk voorkomende zin vinden we ook hier weer: ‘En de hand van onze God was over ons en Hij redde ons uit de macht van vijand en van de struikrover op de weg’ (vs. 31).

In Jeruzalem aangekomen brengt deze kleine groep ‘ballingen die uit de gevangenschap waren teruggekomen, brandoffers voor de God van Israël: twaalf jonge stieren voor heel Israël’. Ook zij zijn er op gesteld de eenheid van het volk te erkennen en te bevestigen. Op dat beginsel is hun getuigenis gebaseerd, zelfs in hun toestand van verval.

We merken echter op dat zij dit beginsel, wat henzelf betreft, slechts in een geest van ootmoed erkennen en er voor zorgen de heiligheid van de Heer onaantastbaar te bewaren. Inderdaad, beginselen verkondigen zonder een geestelijke gesteldheid die daaraan beantwoordt, is niet anders dan ontheiliging ervan. Laten we nooit over onze beginselen spreken als ze niet door onze in praktijk gebracht worden. De bewering dat we de waarheid bezitten terwijl we in ongerechtigheid leven, is verfoeilijk in Gods ogen (Rom. 1: 18). Onbekendheid met de Goddelijke beginselen die gepaard gaat met een vrome wandel volgens de kennis die men heeft, is beter dan inzicht in de waarheden zonder een heilige wandel. In deze weinige ontkomenen, die naar Jeruzalem optrekken, zien we een prachtig voorbeeld van het samengaan van die beide dingen: de heiligheid of

de toewijding aan de Heer en het handhaven van de eenheid van het volk van God te midden van het verval.

Hoofdstuk 9 en 10 - Reiniging van het volk

De hoofdstukken 7-10 gaan eerder over een herstel dan over een opwekking. Dit heeft zijn uitwerking op het gezelschap dat met Ezra naar Jeruzalem is opgetrokken. Door verootmoediging, vasten en smekingen hebben zij hun schamele toestand ingezien en al wat hun voor de dienst van God ontbreekt. Deze mannen zijn zich er van bewust dat alleen genade hen kan leiden en bewaren. Hun enige houvast is het Woord van God. De oversten die aan het hoofd staan, begrijpen dat praktische heiligheid noodzakelijk is voor degenen die verantwoordelijk zijn voor de heilige voorwerpen. In Jeruzalem aangekomen geven ze uitdrukking aan de lotsverbondenheid van Gods volk en erkennen de eenheid daarvan ondanks het verval.

Maar de aankomst van deze nieuwe versterking zal de toestand van het volk, dat voorheen de tempel van de Heer had herbouwd, openbaar maken. Door hun komst komt het verborgen kwaad van het volk aan het licht dat hun geestelijke ontwikkeling belemmert. Ezra's metgezellen komen hem vertellen wat zij hebben gezien: 'Het volk van Israël, de priesters en de Levieten hebben zich niet afgezonderd van de volken van de landen rondom... Zij hebben immers uit hun dochters voor zichzelf en voor hun zonen vrouwen genomen en hebben het heilige zaad vermengd met de volken van de landen rondom, en de oversten en de machthebbers hebben

als eersten de hand gehad in deze trouwbreuk' (vs. 1 en 2). De wereld die hen omringt is langzamerhand in de gemeente van Israël binnengedrongen. Al zijn ze niet allemaal besmet, ze lopen gevaar het te worden want hun leiders zijn hun voorgestaan in het aangaan van onheilige verbintenissen. Het is droevig te moeten constateren dat alle opwekkingen één voor één te gronde gaan door samengaan met de wereld. Hierin zijn de leiders het meest schuldig door het voorbeeld dat ze gegeven hebben.

Is er iets dat verbetering in deze stand van zaken kan brengen? Ezra, de vrome aan de Here toegewijde man, begrijpt dadelijk wat hem te doen staat. 'Toen ik deze zaak hoorde, scheurde ik mijn kleet en mijn mantel en ik trok haar van mijn hoofd en uit mijn baard, en ging ontzet zitten' (vs. 3). In de eerste plaats dus de persoonlijke verootmoediging, in afwachting van de schuldbekentenis van het volk zodat het zich in zijn geheel verootmoedigen zal. Zo moet het altijd gaan. Als er zonde bij het volk van God aan het licht komt, worden we niet in de eerste plaats geroepen handelend op te treden, maar ons te verootmoedigen. Al zijn we de enigen, zoals Daniël en andere getrouwen, of zoals Ezra op die dag, laten we niet verzuimen voor het aangezicht van God deze houding aan te nemen. Hij slaat er acht op en geeft gehoor aan het ootmoedige en verslagen hart.

'Allen die beefden voor de woorden van de God van Israël, verzamelden zich bij mij vanwege de trouwbreuk van de ballingen' (vs. 4). Het eerste gevolg van Ezra's verootmoediging is dat degenen die voor de woorden van God beven zich om hem groeperen. De eerste dag zijn het er ongetwijfeld maar heel weinig, maar deze verootmoediging zal zich uitstrekken tot het hele volk van God. Zij worden gekenmerkt

door wat zij onder Ezra's leiding hebben geleerd. Door hem kennen zij het Woord van God. Daaruit hebben zij de kennis van het karakter van God geput, die Zich op geen enkele wijze met onreinheid kan verenigen. Staat er niet geschreven: 'Weest heilig, want Ik ben heilig'? In zijn gebed beroept Ezra zich dan ook op het Woord van God, dat hij zo goed kent. 'Wij hebben immers uw geboden verlaten, die U had gegeven door de dienst van uw dienaren, de profeten, door te zeggen: Het land dat u binnengaat om het in bezit te nemen, is een onrein land, door de onreinheid van de volken van de landen rondom, door hun gruwelen, waarmee zij het hebben gevuld van het ene einde tot het andere einde, met hun onreinheid. Welnu, u mag uw dochters niet aan hun zonen geven, en hun dochters mag u niet ten huwelijk nemen; u mag tot in eeuwigheid niet naar hun welstand streven' (vs. 10-12).

De persoonlijke verootmoediging van Ezra bestaat erin de zonde van Gods volk als de zijne te dragen. Overeenstemming met de gedachten van God brengt ons altijd daartoe. Voorbeelden ervan zien we in Daniël 9: 5, Jeremia 10:23; Nehemia 8:33, en hier. 'Mijn God, ik ben te zeer beschaamd en te schande geworden om mijn gezicht tot U op te heffen, mijn God, want onze ongerechtigheden zijn talrijk geworden, tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel. Vanaf de dagen van onze vaders zijn wij in grote schuld tot op deze dag, en door onze ongerechtigheden zijn wij overgegeven, wij, onze koningen en onze priesters, in de hand van de koningen van de landen rondom, aan het zwaard, aan gevangenschap en aan plundering en openlijke schande, zoals op deze dag' (vs. 6 en 7).

Wat een schuld van dit volk op het ogenblik dat ze weer in de gunst van de Heer komen ondanks hun slavernij! 'En nu was er voor een klein ogenblik genade van de HEERE, onze God, om ons gelegenheid tot ontkoming te laten en om ons vastheid te geven in Zijn heilige plaats, om onze ogen te verlichten, onze God, en ons enige opleving te geven in onze slavernij. Want wij zijn wel slaven, maar in onze slavernij heeft onze God ons niet verlaten, maar heeft Hij ons goedertierenheid bewezen bij de koningen van Perzië, door ons enige opleving te geven om het huis van onze God te doen herrijzen en om de ruïnes te herstellen, door ons een omheining te geven in Juda en in Jeruzalem' (vs. 8 en 9).

En heeft de Here hun geen beloften gedaan als zij zich van elk verbond met de volken afgezonderd zouden houden? Zeker, want Hij heeft gezegd: 'opdat u sterk zult zijn en het beste van het land zult eten, en het uw kinderen in bezit zult geven tot in eeuwigheid' (vs. 12).

Een verbond sluiten met de volken betekent het prijsgeven van de afzondering voor Hem. Ezra's metgezellen hebben de waarde van die heiligheid ervaren die hen tot op die dag geleid heeft (8:28). En dat is het nu juist wat hun voorgangers niet in acht hebben genomen. Verbintenissen die, wat ons betreft met werelds gezindheid overeenkomen, hebben hen overmeesterd, en zich als een olievlek uitgebreid. Van de priesters en de oversten van het volk af tot de gewone mensen toe. Zij hebben vergeten dat zij, samen met de afzondering, drie belangrijke dingen verliezen: de kracht, het genieten van het goede van het land Kanaän en hun blijvend erfdeel voor zich en hun nakomelingen (vs. 12).

Deze droevige ervaring hebben wij als gelovigen ook. De kracht? Het gaat hier niet om fysieke kracht. Niet bij de metgezellen van Ezra en ook niet bij ons. Zij zijn maar met een handvol mannen. Maar als de sterke hand van de Heer met hen was geweest, was de vijand verslagen en verstrooid. Maar hoe kunnen zij aanspraak maken op de beide andere zegeningen, op de genietingen in en het bezit van het land, nu ze ongehoorzaam zijn geweest?

Wat moet er dan gedaan worden? Ezra gaat door met zich te verootmoedigen en zijn hoofd in het stof neer te buigen. Hij denkt bedroefd terug aan het oordeel over de zonden in het verleden, ondanks dat het minder streng geweest is dan het volk had verdiend. En ‘U, onze God’, voegt hij er aan toe, ‘hebt verhinderd dat wij ten onder zouden gaan vanwege onze ongerechtigheden’. En: ‘Zullen wij dan terugkeren om Uw geboden te breken en om huwelijksbanden aan te gaan met de volken die deze gruwelen doen? Zou u dan niet tot vernietigens toe op ons toornen, zodat er geen overblijfsel of ontkoming meer zou zijn?’. ‘Want er is ons gelegenheid tot ontkoming gelaten, zoals op deze dag’. Het getuigenis is nu toevertrouwd aan de enkelen van deze tweede uittocht. Zij zijn bedroefd en vol berouw voor alle anderen en zeggen: ‘Zie ons voor uw aangezicht in onze schuld, want er is niemand die hierom voor Uw aangezicht staande kan blijven’.

Is er op dit moment herstel mogelijk voor deze enkele ontcomenen? Ja, het zit in de houding die zij aannemen. Hoewel zij zelf geen deel hebben aan deze zonde, hebben zij toch de volle verantwoordelijkheid daarvoor op zich genomen. Zo maken zij zich één met degenen die onder het oordeel van God zijn. We zullen zien hoe deze houding,

in alle oprechtheid voor God, deze fundamentele belijdenis van het kwaad, haar invloed heeft op hen die gezondigd hebben en hen tot herstel brengt.

In het voorgaande hoofdstuk hebben we gezien hoe God op de verootmoediging van een enkeling, Ezra, heeft geantwoord. Door hem komen zijn metgezellen om hem heen tot diezelfde geest van boetvaardigheid. Zij vrezen voor de woorden van de God van Israël. De verootmoediging breidt zich uit over een groot aantal mensen: ‘Terwijl Ezra zo bad en deze belijdenis deed en zich huilend voor het huis van God liet neervallen, voegde een zeer grote menigte van mannen, vrouwen en kinderen uit Israël zich bij hem; want ook het volk huilde luid’ (10:1). We kunnen niet genoeg naar voren brengen, hoezeer de zegeningen van het volk van God kunnen afhangen van één, of enkele trouwe personen. De eerste twee verzen van hoofdstuk 5 hebben ons een opwekking laten zien die door twee profeten is begonnen en daarna het hele volk tot werkzaamheid voor de Here heeft gedreven. Hier heeft de verootmoediging van één man, bij wie zich wat later nog enkelen aansluiten, een algemene verootmoediging tot gevolg. En opnieuw is het één man die optreedt om dit tot uitdrukking te brengen: ‘Toen nam Sechanja, de zoon van Jehiël, van de nakomelingen van Elam, het woord en zei tegen Ezra: Wij zijn onze God ontrouw geweest, wij hebben uitheemse vrouwen uit de volken van het land bij ons doen wonen. Evenwel, er is wat dit betreft hoop voor Israël. Welnu, laten wij een verbond sluiten met onze God om alle vrouwen en het uit haar geborene weg te sturen, volgens de raad van de Heere en van hen die beven voor het gebod van onze God, en er zal overeenkomstig de wet gehandeld worden’ (vs. 2 en 3).

Maar dit is nog niet alles. Al is persoonlijke en daarna gemeenschappelijke verootmoediging het eerste ding, noch de enkeling, noch het volk mag het daarbij laten. Op verootmoediging moet de daad volgen. ‘Sta op’, zegt Sechanja tegen Ezra, ‘want op u rust de zaak, en wij zullen met u zijn; wees sterk en om te handelen (vs. 4). Verootmoediging betekent nog geen afzondering van het kwaad. Zij baant slechts de weg ernaar toe en bereidt ze voor. Maar aan de andere kant kan handelen om herstel te bewerken zonder verootmoediging, met hoeveel ijver ook, alleen maar leiden tot terugval. Het vlees dat niet in een geest van verootmoediging is geoordeeld, viert bij de afzondering van het kwaad zijn lust ten volle bot. Zo is het met de ijver van Jehu. Deze man draagt in Gods ogen stellig niet de zonde van het volk als de zijne. Als het oordeel eenmaal uitgevoerd is, en hoe, is hij dan ook de eerste die naar de dienst van de gouden kalveren in Dan en Bethel terugkeert.

Verootmoediging is dus noodzakelijk, maar de intentie om zich van het kwaad te zuiveren, is eveneens onontbeerlijk. De Korintiërs hebben dit begrepen na de vermaning van de apostel. ‘Want zie, juist doordat u bedroefd bent geworden in overeenstemming met God, wat een bereidwilligheid heeft het bij u bewerkt, ja zelfs verontschuldiging, zelfs verontwaardiging, zelfs vrees, zelfs vurig verlangen, zelfs ijver, zelfs bestraffing. In alles hebt u bewezen zelf rein te zijn in deze zaak’ (2 Kor. 7:11).

We kunnen hier een voorbeeld nemen aan de energie en onbaatzuchtigheid van Sechanja, de woordvoerder van het volk. Zijn vader Jehiël was onder de overtreders! (vs. 26). De kracht van de Heilige Geest, gepaard met de ijver van Pinehas, zijn nodig om

hem al zijn familiebelangen te doen opgeven en alleen Gods zaak te behartigen. Deze wilskrachtige man probeert echter geen rol te spelen in het werk van het herstel. Hij is in zijn eigen ogen niet belangrijk. Hij vindt dat die taak op Ezra rust, 'de schriftgeleerde, bekwaam in de wet van Mozes, welke de HEERE gegeven had'. De drager van het Woord, laten we zeggen het Woord zelf, moet in zijn ogen de voornaamste rol spelen. Ezra onttrekt zich niet aan de verplichting die hem wordt opgelegd. Onmiddellijk spoort hij de oversten van het volk tot handelen aan. 'Toen stond Ezra op en hij deed de oversten van de priesters, van de Levieten en van heel Israël zweren om dienovereenkomstig te handelen; en zij zwoeren een eed' (vs. 5). Maar zelfs wanneer er verandering in het hart van het volk komt en zij tot de daad hebben besloten, stopt Ezra niet met zich te verootmoedigen. De naam van de Heer is oneer aangedaan en dat is nog niet weggedaan. Zolang de reiniging niet volkomen is, is het betamelijk dat zij, die besloten hebben zich van het kwaad af te zonderen, rouwen en vasten: 'Ezra stond op van voor het huis Gods en hij ging naar de kamer van Johanan, de zoon van Eljasib; toen hij daar kwam, at hij geen brood en dronk hij geen water, omdat hij rouwde over de trouwbreuk van de ballingen' (vs. 6).

De doortastendheid van enkelen staat niet de minste ongehoorzaamheid toe. Iedereen moet zich onderwerpen. Wie niet wil, wordt als een 'boze' beschouwd en uit de gemeente verbannen: 'En men ging met een boodschap voor alle ballingen door Juda en Jeruzalem om in Jeruzalem bijeen te komen. En van al wie niet binnen drie dagen zou komen, volgens de raad van de vorsten en de oudsten, zouden al zijn bezittingen met de ban geslagen worden en hijzelf zou worden afgezonderd van de gemeente van de ballingen'

(vs. 7 en 8). De tucht die helemaal verwaarloosd en nagelaten is door de geestelijke slapheid van het volk, wordt nu weer naar Gods gedachten uitgeoefend.

Alle mannen van Juda en Jeruzalem verzamelen zich in Jeruzalem. Ezra spreekt hen toe. Hij zegt niet meer zoals in hoofdstuk 9:7: 'Wij zijn in grote schuld', maar 'U bent ontrouw geweest en u hebt uitheemse vrouwen bij u doen wonen... zonder u af' (vs. 10 en 11). Het gaat er hier om het geweten te treffen van hen die gezondigd hebben. Bij de droefheid om de zonden die gedaan zijn komt nu ook nog het voor hen zo ongunstige jaargetijde, 'de regentijd'. Daarom is het niet mogelijk ombuiten te blijven staan (vs. 13). Feitelijke omstandigheden staan wel eens een onmiddellijke zuivering in de weg. Het is 'geen werk voor één dag of voor twee' want het kwaad is wijd verspreid. Ze bekennen allemaal: 'Wij hebben met velen in deze zaak overtreden'. God laat hen op die manier inzien dat het moeilijker is het kwaad te herstellen dan het te doen. Hij is echter vol geduld en barmhartigheid en houdt rekening met wat in het hart is besloten. Hij weet dat de schuldigen geen uitvluchten zoeken, maar echt gehoorzaam willen zijn.

Laten ook wij in moeilijke omstandigheden het geduld van Ezra jegens onze broeder tonen en de lankmoedigheid van God beoefenen zodat zij de moed niet verliezen. De overige ballingen, die aan deze ongerechtigheid niet medeplichtig zijn, kunnen menen, dat ondanks de regen, een onmiddellijke afzondering van het kwaad, noodzakelijk is. De broederliefde rekent zo niet; zij weet immers dat de woorden 'wij hebben in dit opzicht veel overtreden', niet ijdel zijn. Zij verdraagt alles, gelooft alles, hoopt alles, omdat zij liefde is.

Hoe is een ijdele wens dat de gevoelens die het volk bewegen, bij allen gevonden worden. Zo is het helaas niet. 'Alleen Jonathan, de zoon van Asahel, en Jehazia, de zoon van Tikva, stonden hiertegen op; en Mesullam en Sabbethai, de Leviet, hielpen hen' (vs. 15). Er wordt ons geen reden gegeven waarom zij in verzet gaan. Hoogstens kan men denken dat Mesullam, als hij dezelfde Leviet is uit v. 29, persoonlijke redenen heeft om zich te verzetten tegen het besluit van de gemeente omdat hij bij het kwaad betrokken is. Wat doen degenen die besluiten zich te reinigen jegens dit verzet dat volkomen tegen Gods gedachten is? Zij sluiten hun broeders niet uit, maar verdragen hen. Voor de eigen wil van wie een afwijkende mening heeft is geen andere veroordeling nodig dan de vastbesloten daad van de grote massa. Tot onze vreugde zien we later hoe de Leviet Sabbethai, schuldiger dan de anderen vanwege zijn dienst, en ook omdat hij zich één maakt met Mesullam, gebruikt wordt om het volk de wet te leren begrijpen. Daarna heeft hij de leiding over de dienst buiten het huis van God (Neh. 8:7; 11:16). Dit verzet van deze mannen heeft in het geheel geen invloed op het besluit van de gemeente. Het is zelfs het middel waardoor God het besluit van het hart van hun broeders op de proef stelt. Het brengt de wandel van het hele volk niet tot staan. Een besluit van een vergadering eist niet de volstrekte eenstemmigheid van de aanwezige personen, hoewel ze gewenst is. Het kan ook werkelijkheid worden als de harten in dezelfde mate rekening houden met God. Aan de andere kant zien we hier niet dat deze enkelen steeds weer proberen hun zienswijze aan hun broeders op te leggen. Het lijkt erop dat zij zich rustig houden en het geweten van anderen niet veroordelen omdat zij zelf een andere zienswijze hebben.

Op de eerste dag van de tiende maand beginnen Ezra en de familiehoofden, mannen bekwaam in het Woord, wijs, en geacht onder het volk, 'zitting te houden om de zaak te onderzoeken'. Het kwaad is duidelijk en het bestaan ervan bekend, maar elk individueel geval vereist een bijzonder onderscheidingsvermogen en een beoordeling naar Gods gedachten. Drie volle maanden zijn er voor nodig om deze geweldig moeilijke zaak te regelen (vs. 16 en 17). Het oordeel wordt in liefde uitgesproken, zonder iemand te sparen. Ook zonder aanzien van de persoon, te beginnen bij de priesters. Dezen, die door hun positie meer schuld dragen dan hun broeders, geven als schuldoffer 'een ram uit het kleinvee' (vs. 19). Omdat zij hun schuld erkend hebben wordt hun offer slechts voor het misdrijf gebracht. Vanwege hun dienst is het van belang dat zij door hun offer uitdrukking geven aan hun verootmoediging. Daarna komen de Levieten, de zangers, de poortwachters en ten slotte die 'van Israël'. Het is een lange lijst met namen, maar wat een genade, het herstel komt zonder nieuwe breuk tot stand, door de verootmoediging, die een bron van vastbeslotenheid en geestkracht wordt, en door de bediening van het Woord.

We hebben al gezien dat deze bediening de persoon van Ezra karakteriseert. We vinden bij hem geen wonderbaarlijke, noch profetische gave, zoals bij een Haggai en een Zacharia, ook geen buitengewone ontplooiing van goddelijke kracht. Hij heeft niets dat de gewone maat en hulpbronnen te boven gaat, maar zijn hart is toegewijd aan de heerlijke Naam van de Here en gevoelig voor het welzijn van het volk. Vóór alles wordt hij gekenmerkt door zijn kennis van de wet van Mozes, van het geschreven Woord. Dat is zijn leidraad in alles en daarop steunt zijn geloof. Hij blijft vasthouden

aan de beginselen daaruit, brengt ze in praktijk en duldt niet dat daarvan wordt afgeweken. Daardoor juist wint hij het vertrouwen, zelfs van de koning, en dat is ook de enige bron van zijn gezag.

Het boek Ezra leert ons kostbare lessen die ook van toepassing zijn op de tegenwoordige positie van het volk van God te midden van het verval van de christenheid. We moeten de grondbeginselen van het getuigenis kennen, de karaktertrekken van een opwekking, de voorwaarden van een herstel als de getuigen de afzondering van de wereld hebben vergeten.

Mochten wij toch dit kostbare gedeelte van het Woord in al die opzichten met veel aandacht overdenken.